

Parkanon ja Kihniön

Kotiseutulehti

Joulu 2018

Parkanon ja Kihniön Kotiseutulehti

Joulu 2018 • Numero 47

Julkaisija: Parkano-Seura ry ja
Kihniö-Seura ry

Painos 1000 kpl

Taitto ja paino: Digimimmi

Lehtitoimikunta:

Maarit Lehto

Marita Koskinen

Paula Latvajärvi

Sirpa Korttesluoma

Leena Pihlajamaa

Piirrokset: Niina Kivioja
(ellei toisin mainita)

Kannen kuva: Maarit Lehto

Kannen kuvassa Kihniön kirkkoherra
Mauri Pihlajamaa vaimonsa Leena
Pihlajamaan kanssa joulutunnelmissa
lähes 100-vuotiaassa pappilassa.

Palautetta ja juttuvinkkejä:
maarit.lehto@ylasatakunta.fi

Sisältö

Parkano-Seuran tervehdys	1
Parkanon kaupungin tervehdys	2
Kihniön kunnan tervehdys	3
Parkanon seurakunnan tervehdys	4
Kihniön seurakunnan tervehdys	5
Laura Jokisalo: Signe Brander tallensi kuviinsa arkea ja aarteita	6
Kari Tammela: Makuja kautta maailman.	10
Sirpa Korttesluoma: Elämän polut	14
Hannu Tiainen: Jouluaattona vakaumuksensa puolesta kaatuneiden haudalla.	15
Titta Tossavainen: Sisällissota katkaisi vahojärveläisten veljesten Einon ja Yrjön elämän.	16
Lehtis-Kalle: Pikkupoikana paljon vartijana ja paljon kokeneena	20
Maria Myyryläinen: Kaksi kuukautta joulua	21
Leena Perälä: Tarinaa kellotapulin ristin kultauksista	22
Leena Pihlajamaa: Kokosydäminen nuorisotyöntekijä Airi Yli-Knuuttila	21
Metsässä on mukavaa	26
Jos olisin talo	26
Kesämuistoja	28
Varpu ja Heikki Lammi: Nuorten talkoot	29
Seppo Sillanpää: Koulumuistoja - en sittenkään luntannut	30
Varpu Lammi: Alkeisopetusta sata vuotta sitten	32
Paula Oksanen: Parkanon Pentin alueen historiaa – Saatiin juokseva vesi keittiöön	33
Sakari Moisio: Pakinaa Parkanosta p-kirjaimella	34
Hannu Tiainen: Nuoren miehen joulu	35
Pirjo, Paula ja Kari Törmä: Mirjam ja Viljo Törmä - Kihniöläisen yrittäjäperheen tarina	36
Marita Koskinen: Lahjarahat menivät saukon ruokiin.	39
Maarit Lehto: Lea Patjaksen reseptejä ja kihniöläisiä perinneruokia	40

Kiire; mitä se merkitsee

On jälleen kulunut yksi vuosi ja ajattelen, että onpa aika kulunut nopeasti. Ajan kuluminen tuntuu entistä nopeammalta. Ei ainoastaan eläkeläisillä vaan meillä kaikilla. Kirjoitukseni otsikko tuli mieleeni, kun Etsijät ryhmässä käsittelemme kymmentä käskyä ja aina käskyn jälkeen on selitys sanoilla ”mitä se merkitsee”.

Onko kiire sanana jo negatiivinen. Kun jollakin asialla tai tehtävällä on kiire, ollaanko silloin jo ylitetty se raja, jolloin asioiden, harrastusten ja työtehtävien hallinta on karannut käsistä. Voi tulla riittämättömyyden tunne ja se aiheuttaa stressiä. Onko kiireen syytä, että lenkkeilijä kulkee lenkkipolulla älykännykkä korvalla, tai kun lapsi tai nuori tulee koulusta kävellen, pyörällä, mopolla tai mopoputolla kännykkä korvalla. On niin kiire, etten ehdi huomata lähimmäistä, joka haluaisi jäädä juttelemaan. On facebook, whatsapp, instagram ja monta muuta keskustelukanavaa ja vielä valtava uutisten tulva internetistä. Jos ihminen syventyy näin moniin digisovelluksiin, on ehkä vaarana irtaantua todellisesta elämästä ja unohtaa ihmisten välinen kommunikointi kasvotusten. Ei läheskään kaikilla ole mahdollisuutta ja kaikki eivät halua sitoutua tietokonemaailmaan.

On selvää, että tietokone voi aiheuttaa liiallista riippuvuutta, mutta nykypäivänä se on erittäin hyvä apuväline monessa asiassa ja välttämätön. Vai olisiko asioiden hoito postin jakamilla kirjeillä riittävän nopeaa? Hoidettiinhan silloinkin tehtävät, vain hiukan hitaammin. Elämme kuitenkin tätä päivää, kunhan muistamme, että tietotekniikka on meitä varten eikä päinvastoin.

Tämä nykyaika on luonut meille sellaisen tunteen, jos meillä ei ole tekemistä, eli työtä, harrastuksia, matkustamista eli ei ole joka hetkelle toimintaa, meissä on jotakin vikaa ja olemme ”terapeutin” tarpeessa. On hyvin epänormaalia pysähtyä ja hiljentyä ajattelemaan syvällisesti yksin tai yhdessä. Se on kuitenkin hyvin terapeutista ja huomaamme pian, että tarvitsemme rauhoittumisen hetkiä.

Hyvin usein kiire täyttää elämämme ja hiljentymisemme on pinnallista ja lyhytkestoisia, koska kiire painaa päälle. Jos jonkin asian hoitaminen pitää hoitaa kiireellä, voi tulla virheitä ja epätätölisyyttä. On parempi hoitaa asiat nopeasti ja tehokkaasti, kuin kiireellä. On ehkä parempi saattaa sairaskohtauksen saanut nopeasti sairaalaan, kuin kiireellä. Samoin esim. tulipalon sammutus tai muu nopeasti toimintaa vaativa toimenpide.

Eino Grön lauloi eräässä laulussaan ”vä-

hemmän kiirettä, enemmän aikaa”. Näissä sanoissa on harvinaisen paljon totuutta mukana. Eli kun on vähemmän kiirettä, meillä on enemmän aikaa lähimmäiselle. Meistä kukaan ei ole yksin tässä maailmassa ja me jokainen tarvitsemme jossakin elämänvaiheessa rinnallakulkijaa.

Näillä sanoilla haluan toivottaa lukijoille rauhallista ja kiireetöntä Joulua ja siunattua vuotta 2019.

Parkano-Seura ry

Kauko Karhuluoma
puheenjohtaja

Parkanon kaupungin tervehdys

Hyvät kotiseutulehden lukijat!

Parkanon 150-vuotisjuhlavuosi antoi paikkakunnalle monella tavalla positiivista virettä ja juhlavuoden jälkeistä vuotta voikin kuvata toiminnan ja kehittämisen vuodeksi Parkanossa. Näkyvimpänä kehityksen merkinä on upeaksi maamerkiksi nouseva koulukampus. Tämä rakennus tulee tarjoamaan seudun lasten ja nuorten kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämisen lisäksi kaikille kuntalaisille mahdollisuuden kulttuuriin, liikuntaan, muuhun harrastamiseen ja kokoontumiseen, siis mahdollisuuden itsensä kehittämiseen ja hyvinvoinnin lisäämiseen.

Hyvinvointi onkin muodostunut viime aikoina paikkakunnan toimintojen punaiseksi langaksi. Seurat ja järjestöt ovat entisestään kehittäneet aktiivista toimintaansa ja tänä vuonna myös muut tahot ja yksityiset ihmiset ovat yhdistäneet voimansa ja kehittäneet erilaisia tapahtumia kuntalaisten hyväksi ja koko seudun elinvoiman edistämiseksi. Myös paikalliset yritykset ovat olleet näkyvästi näissä toimissa mukana. Parkanolaisena erityispiirteenä on ollut seudun yritysten aktiivinen osallistuminen paikallisen koulutustarjonnan turvaamiseen ja kehittämiseen, joka on saanut tunnustusta myös valtakunnallisesti.

Yhteistyön voimaa ja mahdollisuuksia on hyödynnetty ja kaikille parkanolaisille ja laajalle joukolle muita ihmisiä on tarjoutunut lukuisia mahdollisuuksia nauttia kulttuurista, luonnosta tai ihan vain olla osa jotakin tapahtumaa yhdessä muiden kanssa. Voimmekin ylpeänä todeta, että kotiseudullamme vallitsee yhteisöllinen toimintakulttuuri. Tämän tärkeyttä ei voi olla korostamatta liikaa vallitsevassa suorituskaskeudessa, yksilöä korostavassa yhteiskunnassa. Samalla kun puuhataan yhdessä paikkakunnan hyväksi tai osallistutaan tapahtumiin, juurrutaan omaan kotiseutuun ja tutustutaan sen historiaan ja perinteisiin. Aina jollain tavalla yksittäisissä tapahtumissa tai järjestäytyessä toiminnassa siirtyy myös ensiarvoisen tärkeää kulttuuriperinnettä sukupolvelta toiselle, mutta pelkästään yhteisöllisyyden vaaliminenkin on perinteen säilyttämistä parhaimmillaan.

Erityisen maininnan parkanolaisen yhteisöllisyyden ja kotiseutuperinteen välittämisessä ansaitsee uusittu kirjasto, joka on kuluneen vuoden aikana vakiinnuttanut paikkansa hyvinvoinnin edistämisen keskuksena. Kirjastoon ovat päivittäin ovet avoinna jokaiselle kuntalaiselle ja se tarjoaa mahdollisuuden sivistyksen, kirjallisuuden

ja taiteen harrastamiseen, tietojen ja taitojen kehittämiseen sekä ennen kaikkea lämmimhengen paikan, jossa voit tuntea olevasi osa yhteisöä. Yhteisöllisyys liittyy vahvasti myös omiin joulumuitioihin. Oma sukupolveni on saanut nauttia ajasta, jolloin jouluisin kokoonnuttiin ison suvun kesken nauttimaan mummujen joulupöydän antimista ja joulun riemusta yhdessä serkkujen kanssa. Itse olen pyrkinyt luomaan samankaltaisia perinteitä omalle perheelle. Perheiden pienentyessä juhlijoiden määrä vähenee, mutta vahva läsnäolo ja yhteenkuuluvuus on pienemmälläkin väellä keskeinen joulun tunnelman tuoja. Jos jotain toivoisin joulusta siirtyvän perinteenä seuraaville sukupolville on se juuri yhteisöllisyyden kokemus ja tietenkin lanttulaatikon ja rosollin maut!

Rauhallista joulun tunnelmaa jokaiselle kotiseutulehden lukijalle!

Jenni Alppi
Sivistysjohtaja

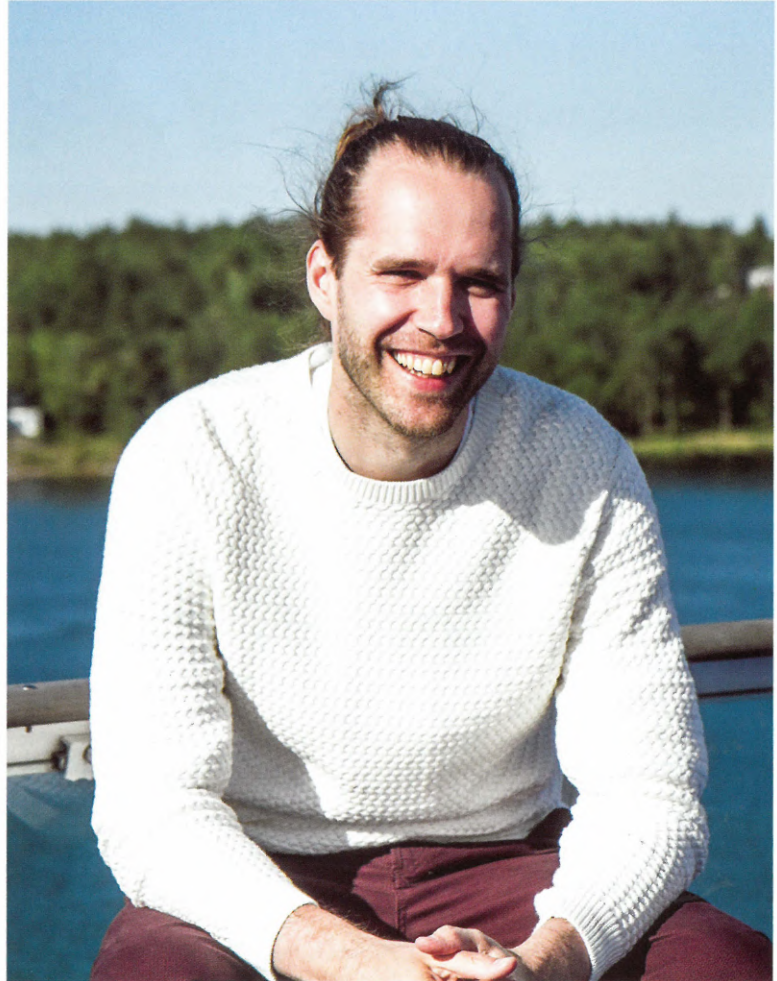
Kihniön kunnan tervehdys

Olen tehnyt tämän ennenkin. Olen muuttanut vieraalle paikkakunnalle ja liittynyt osaksi sen yhteisöä. Mittakaava, elämäntilanne ja oma roolini ovat vaihdelleet, mutta sisäinen keittiösosiologini on päässyt tuohon kutkuttavaan tilanteeseen niin Turussa, Tampereella, Lontoossa, Galashielsissä, Madridissa, Äkäslompolossa kuin nyt Kihniölläkin. Tunnistan hyvin, että ne asiat ja ilmiöt, jotka ovat edesauttaneet integroitumistani ympärilläni hyöriin paikallisiin, ovat olleet kulttuurista riippumatta hyvin samankaltaisia. Kihniöllä tutustuu ihmisiin samoilla eväillä kuin Madridissakin. Mielenkiintoista on, että ne ovat myös monilta osin juuri niitä yhteisöllisyyden teemoja, joita rakentamaan olen Kihniölle tullutkin. Me-henki ei tule olla ulossulkevaa vaan sisäänottavaa. Ajattelen, että kun rakennamme yhteisöä johon on helppo tulla rakennamme myös yhteisöä joka menestyy sisäisesti.

Jari Sarasvuo on kehottanut, että "Luokaa tiloja ja tunnelmia, joissa ideat alkavat harrastaa ryhmäseksiä." Me tarvitsemme paitsi yhteyttä, mutta myös fyysisiä tiloja ja tilanteita, joissa tuo yhteys edes voisi toteutua. Paremmassa puutteessa se toki raivaa tilansa lähes mistä tahansa, mutta jälki olisi kauniimpaa, jos paikka olisi sille mietitty. Oma suosikkini on avantosauna ja sen puute on täällä järvien välissä kyllä harmittava. Höyläpenkin äärellä termarikahvin hörppiminen on hyvä, joskaan ei riittävä korvike. Kahvista puheenollen kahvilatilan puute on toinen palvelutarjonnan vaje, joka eittämättä näkyy ja tuntuu kihniöläisissä. Mutta jos jokin täällä on silmiin pistävää niin kylän mitä hienoin yhteisöllisyys. 100 henkeä eli 5% väestöstä keräävän tilaisuuden saa aikaiseksi millä verukkeella hyvänsä. Tampereella tuo vastaisi 10 000 hengen kokoontumista.

Vanhan vitsin mukaan suomalaista kiinnostaa aina, että mitähan muut hänestä ajattelevat. En ole taipuvainen stereotypioihin vaan annan jokaisen luoda itse oman hahmonsensa, mutta kun tätä minulta niin usein kysytään niin en malta olla laulematta muutamaa karkeaa yleistystä tässäkin. Minusta kihniöläinen tuntuu olevan suoraluonteinen ja hänen huumorinsa jopa piikittelevää. Jos

muistuttavat täkäläisen maaston karut ominaispiirteet ja laajat suoalueet pohjoisemman Suomen maisemaa niin myös tuo sivaltaava huumorin ja suorautensaakin osalta kihniöläiset tuovat kyllä mieleeni torniojokiset. Satakunnan lapissa asuu hyvin lappilaisen oloinen poppoo. Tämä kohteliaisuuksia välttelevä joukko vaikuttaa ankaralta, vaan ei

pahantahtoisa. Päinvastoin minusta Kihniöllä elää luonnosta nauttiva ja toisiinsa luottava iloinen väki, joka on tälläkin kertaa ottanut ulkopuolisen vastaan hienosti. Hämeestä kotoisin olevana huomaa toki olevani hitaampi ja vaatimattomampi kuin paikalliset ja kielessäni on vähemmän vokaaleja kuin teillä, joiden sanastossa ovat esimerkiksi "jalaka", "selekä" tai "kilipailut".

Lämmintä ja yhteisöllistä joulunaikaa kaikille!

Jyrki Mattila

Meidän Kihniö -hankkeen hankekoordinaattori

Parkanon seurakunnan tervehdys

*Nyt seimellesi seisahdan,
oi Jeesus, autuuteni,
ja maahan asti kumarrian
Herralle, luojalleni.
Sain elämäni, kaikkeni,
sinulta synnyinlahjaksi.
Ne ota, Jeesus, vastaan.
VK 25*

Ulkona on kylmä. Tallissa on lampaita, ne määki-vät asioitaan kaikkien kuultaviksi. Paimenet te-kevät meille tilaa. Kaikki mahdumme, kun vähän vuorottelemme. Hengitys huurtuu, sormia pistelee, rakennuslämmitin puhisee nurkassa. Olki tuoksuu. Katseet kiinnittyvät yhteen paikkaan. Seimessä ma-kaa lapsi. Hän huutaa niin paljon, kuin keuhkoista lähtee. Hänet on aseteltu seimeen selälleen, ja kää-ritty hienoon valkoiseen peittoon. Hän potkii sen pois päältänsä. Ei kukaan niin viihdy, varsinkin, jos ilma kiertää vatsassa. Ei jälkeäkään joulukortin rau-hasta, vaan verta ja lihaa oleva vauva. Äitikin taitaa hermostua- vaan ei hermostukaan! Marian siniseen viittaaan pukeutunut nuori äiti katselee lastaan on-nellisena. Isäkään ei yhtään häiriinny huudosta. Yh-dessä he auttavat lastaan pääsemään pahasta olost.

Olemme seurakuntaretkellä Vivamossa, Lohjal-la. Bussi on täynnä adventtikuvaelmaa katsomaan tulleita kihniöläisiä, karvialaisia ja parkanolaisia. Matka on pitkä ja päivä lyhyt. Silti matka oli vahva elämys siitä, että Jumalan Poika syntyi todelliseksi ihmiseksi. Hänen äitinsä synnytti hänet kivulla al-keellisissä olosuhteissa. Jeesus oli vanhemmistaan täysin riippuvainen vauva, ei mikään enkeli. Hänkin

huusi nälkänsä ja hätäänsä aivan samoin kuin jo-kainen meistä. Hän ei ihmisenä eronnut meistä mi-tenkään. Hänellä oli ympärillään perhe, ja sisaruksia. Elämänsä aikana hän elätti itsensä työllä, joka oppi isältään. Hän myös opetti ja paransi sairaita. Hän eli ihmisen elämän, ja myös kuoli oikeasti. Hänen ylös-nousemuksensa on kristillisen kirkon perusta. Ilman sitä emme saisi viettää joulukaana. Joulu muistut-taa meitä hänen syntymästään, pitkäperjantai kuo-lemastaan ja pääsiäinen ylösnousemuksesta. Ne liittyvät yhteen.

Joulun lapsen huuto pyhittää kaiken arkipäiväisen ja keskeneräisen. Se peittää alleen pölyn ja tekemät-tömät joululaatikot. Se siunaa keskeneräisyyden ja väsymyksen. Se tekee tietä uudelle elämälle, joka luottaa siihen, että hänestä pidetään huolta. Vaik-ka ulkona on kylmä, me mahdumme lämmittämään toisiamme seimen äärelle.

Parkanon seurakunta toivottaa siunattua joulua ja armorikasta uutta vuotta!

Liisa Myyryläinen
Parkanon kirkkoherra

Ajan käännepohta

Kihniön seurakunta on saavuttanut sadan vuoden iän. Noin vuosi kirkon valmistumisen jälkeen eli 1918 on alkanut itsenäisen seurakunnan historia. Tämä on tapahtunut siis varsin samoihin aikoihin kuin koko maamme itsenäistyminen. Ne ajat olivat merkittäviä koko maalle, mutta myös Kihniölle paikkakuntana.

Tällaisia käännekohtia on historiassa eri syistä, mutta kaikkein merkittävin on ensimmäinen jouluku. Emme ehkä tule usein ajatelleeksi, että myös vuosilukuihin sisältyy tästä muistutus. Olihan ensimmäinen jouluku niin käänntekevä tapahtuma, että siitä on aloitettu kokonaan uusi ajanlasku.

Tämän käännekohdan sisällön ilmaisee apostoli Paavali näin: *"Mutta kun aika oli täyttynyt, Jumala lähetti tänne Poikansa"* (Gal. 4:4). Jo paljon aikaisemmin oli annettu lupaus tulevasta pelastajasta. Ensimmäisenä jouluku oli lupauksen täyttymisen aika.

Samassa yhteydessä Paavali toteaa, että Jumalan Poika *"tuli lain alaiseksi lunastaakseen lain alaisina elävät vapaiksi, että me pääsisimme lapsen asemaan"* (Gal. 4:4-5).

Lain vaatimus on meille tuttu, ja niin kuuluukin olla. Ihmisen erityislaatu on mahdollisuudessa tunnistaa oikea ja väärä. Siihen selkeät ohjeet Jumala on antanut kymmenen käskyn laissa. Nämä käskyt on pidettävä voimassa, niistä löytyy koko yhteiskunnanakin terve perusta.

Käskyjen edessä näemme kuitenkin myös oman vajeamittaisuutemme. Mutta juuri sen tähden meille on jouluku annettu. Aika ei täyttynyt ihmisten hyvyden takia, vaan Jumalan rakkauden tähden. Hän lähetti Poikansa ihmiseksi, koska tahtoo pelastaa meidät iankaikkiseen elämään. Jeesus täytti kaikki lain käskyt ja antoi itsensä viattomana uhrina puolestamme. Siten hän lunasti meidät. Se merkitsee: hän osti meidät vapaiksi syntiemme aiheuttamasta rangaistuksesta. Siksi Jeesukseen uskomalla saamme elää Jumalan edessä lapsen asemassa. Kaikkivaltias Jumala on taivaallinen Isämme. Hän tietää ja tuntee elämämme.

Jokainen paikkakunta ja koko kansa saa monessa asiassa muistaa kiittollisena menneiden sukupolvien työtä. Niin on aihetta tehdä myös Kihniössä seurakunnan juhluvuoden saapuessa päätökseen. Meitä ennen eläneet ovat antaneet hyvän perinnön vaalittavaksi. Lopullinen ja paras perintöosamme on kuitenkin Jumalan luona taivaassa. Elämän monien vaiheiden ja sen murheidenkin keskelle tämä lupaus antaa toivon.

Ensimmäisenä jouluku Jumalan taivas avautui Betlehemin kedolla. Jeesuksen lunastustyön tähden on taivas avattu kaikille häneen uskoille. Jumalan lapsilla on *"täysi oikeus astua sisälle kaikkeinpyhim-pään"* (Hepr. 10:19).

Joulun armoa ja rauhaa jokaiseen kotiin toivottaen !

Mauri Pihlajamaa
Kihniön ev.lut. seurakunta

Signe Brander

tallensi kuviinsa arkea ja aarteita

Laura Jokisalo

Aina toiseen maailmansotaan asti nimipäivä oli suomalaisille tärkeä henkilökohtainen juhla. Siksi tänään 23. elokuuta, Signen nimipäivänä, on hyvä muistaa valokuvaaja Signe Branderia. Brander oli nimittäin lähtöisin Parkanosta. Hän syntyi seitsenpäisen sisarusparven viidentenä isänsä ylimetsänhoitaja Ernst Albert Gustaf Branderin omistamassa Yliskylän Runsaan talossa 15. huhtikuuta 1869.

Parkanon seurakunnan kirkonkirjoihin on kirjattu, kuinka Ruotsin Södertäljestä kotoisin ollut äiti Jenny Amanda Karolina Rääf oli 40-vuotias Signe Violan syntyessä. Lapsen kastoi kirkkoherra N. J. Juselius, ja kastepäivä oli 17. toukokuuta.

Branderin isä aloitti Kokkolan tullivirkailijana vuonna 1873, ja perhe muutti ilmeisesti äidin suureksi helpotukseksi kaupunkiin erämaan vaatimattomista oloista.

Helsingin kaupunginmuseon tutkijan Tuomas Myrénin suosikkeja ovat Kauppatorista kaupungintalon parvekkeelta vuonna 1909 otetut kuvat.

Signe Brander / Helsingin kaupunginmuseo.

— c c c —

Signe Brander hieman alle 30-vuotiaana.

Kuva Olofsbad Atelier / Museovirasto.

Vuonna 1912 otettu kuva kaasulla toimivan katulyhdyn puhdistajasta lieenee yksi tunnetuimmista Branderin Helsinki-kuvista.

Kuva: Signe Brander / Helsingin kaupunginmuseo.

Ernst Brander kuoli vuonna 1891, jolloin edessä oli muutto Helsinkiin. Siellä Brander suoritti piirustuksenopettajan tutkinnon Taideteollisessa Keskuskoulussa ja opetteli valokuvaajan ammatin todennäköisesti Daniel Nyblinin ateljeessa.

Minne muut eivät menneet

Historiaan Signe Brander jäi murroskauttaan eläneen Helsingin tallentajana ja kulttuurihistoriallisena dokumentaristina, joka halusi kuviinsa arkielämää ja aikakautensa ihmisiä.

Pääkaupunkia Brander kuvasi vuosina 1907–1913 muinaismuistolautakunnan palkkaamana. Lautakunnan seuraajan, Helsingin kaupunginmuseon tutkijan Tuomas Myrénin mukaan Branderin noin tuhat kuvaa ovat yhä museon kuvakokoelmien selkäranka ja ehdoton aarre.

– Helsinki-kuvien arvo syntyy paitsi niiden laadusta myös kuvausohjelman systemaattisuudesta. Brander kuvasi siellä, missä muut kuvaajat eivät käyneet, eli kehittyvän kaupungin laidoilla, työläiskaupunginosissa ja ylipäättään kaikkialla, missä vanhaa purettiin ja uutta rakennettiin.

Myrén sanoo Branderin kuviissa olevan jonkinlaista taikaa, joka tuntuu vetoavan aina uusiin katsojiin.

–Hän oli oman erikoisalansa ammattilainen, joka sai kuviinsa usein jotain ekstrapaa, monesti oivaltavia välähdyksiä kaupungin arjesta. Kuvat kietovat rakennetun ympäristön ja kaupungin asukkaat eläväksi kokonaisuudeksi, josta löytyy aina jotain uutta. Lisäksi kuvat ovat teknisesti ja sommittelultaan lähes aina täydellisiä.

Upean tarkat kuvat

Branderin aikana valokuvaaminen oli raskasta työtä. Yhden kuvan ottaminen vaati kunnon suunnittelua, sommittelua ja taitoa, jotta vaikkapa valotus onnistui. Etenkin alkuvuosina Brander kuvasi paljon talvella, vaikka kylmät ja märät kelit aiheuttivat ongelmia valokuvaukskalustolle. Kamera, jalusta ja isot lasinegatiivit piti kantaa mukanaan.

– Voi vain kuvitella minkälainen homma oli kiivetä Tuomiokirkon tai Kallion kirkon torneihin panoraamakuviin ottamaan. Helsinki-kuvissa Brander käytti suuria ja painavia 18 x 24 senttimetrin kokoisia lasinegatiive-

ja. Ne mahdollistivat upean tarkat kuvat, mikä varsin-kin nyt, digitaalisen kuvan aikakaudella, on upea juttu, Myrén pohtii.

Naisvalokuvaajia oli 1900-luvun alussa jonkin verran, mutta heidän odotettiin työskentelevän ateljeiden sisätiloissa muotokuvaajina. Monelle kadulla kuvannut Brander saattoikin olla ihmetyksen aihe. Toisaalta on arveltu, ettei Branderia koettu sukupuolensa takia pelottavaksi, ja tästä syystä ventovieraat ohikulkijat suostuivat poseeraamaan kuvissa.

Tiettyä määrätietoisuutta Branderissa lienee silti ollut. Helsingin dokumentointia havitteli nimittäin muutama mieskin, mutta he vetäytyivät työstä tehtävän vaikeuden vuoksi.

Viimeinen leposija Sipoossa

Helsinki-kuvien lisäksi Brander tunnetaan Suomen sodan 100-vuotisjuhlavuotta varten otetuista taistelupaikkakuvista ja kaksi vuosikymmentä kestäneestä Suomen

kartanot -hankkeesta. Esimerkiksi Vesilahden Laukon kartanossa on aiheeseen liittyvä Branderin pysyväisnäyttely.

Branderin terveys alkoi heiketä 1930-luvulla. Vuonna 1941 hän joutui Kivelän sairaalaan, josta vanhuspotilaat siirrettiin Helsingin pommitusten takia Nikkilän mielisairaalaan Sipooseen.

Olot Nikkilässä olivat sotavuosina erityisen karut. Nälkätalven myötä yli sata sairaalan potilasta menehtyi aliravitsemukseen vuonna 1942.

Yksi uhreista oli Signe Brander. Hän kuoli tasan 73 vuotta sen jälkeen, kun Parkanon kirkkoherra Juselius oli hänet kastanut, 17. toukokuuta. Brander haudattiin sairaalan läheiseen, joukkohaudan tapaiseen metsään paikalle numero 312.

(Kirjoitus on julkaistu Ylä-Satakunta-lehdessä 23.8.2018)

Kaisaniemen joutsenlammikko ja 10-vuotias Kansallisteatteri vuonna 1912.
Kuva: Signe Brander / Helsingin kaupunginmuseo.

Kalastajia jäällä Eteläsatamassa Linnanlaiturin edessä vuonna 1907. Oikealla näkyvissä Uspenskin katedraali ja vasemmalla osa nykyistä presidentinlinnaa. Kuva: Signe Brander / Helsingin kaupunginmuseo.

Vuosi 2019 on juhlavuosi

Laura Jokisalo

Viime aikoina Signe Branderin nimi on jälleen pulpahdellut pinnalle. Pääkaupungissa on ollut useita valokuvänäyttelyitä, ja kuvien avaaminen hyvälaatuisina tiedostoina vapaaseen käyttöön on lisännyt kiinnostusta.

Ensi vuonna tulee täyteen 150 vuotta Branderin syntymästä, ja silloin Helsingin kaupunginmuseoon on tulossa erilaisia juhlallisuuksia.

–Odotettavissa on ainakin VR-kokemuksia (virtual reality eli virtuaalitodellisuus) ja Branderin kuvien käyttöä aivan uusilla tavoilla, kertoo tutkija Tuomas Myrén. Kaksi vuotta sitten Helsinki sai sekä kuntalaisaloitteen että Stadin Slangi ry -kotiseutuyhdistyksen aloitteen Branderin nimikkokadusta.

–Sattumoisin silloin oli alkamassa Hakaniemenrannan ja Sörnäistenrannan kaavoitustyö. On harvinaista, että niin keskellä kaupunkia tarvitaan uusia nimiä, mutta tässä oli sellaisiakin paikkoja tarjolla kuin tilauksesta, kertoo kaupungin nimistösuunnittelija Johanna Lehtonen.

Nimistötoimikunta esitti alueella sijaitsevalle uudelle rantakadulle nimeä Signe Branderin terassi, ja vuotta myöhemmin saman paikan läheisyyteen ehdotettiin myös nimistösuunnitelmaa täydentävää nimeä Signe Branderin kuja.

–Alueen kaavoitus on edelleen vireillä, eivätkä nimet ole virallistuneet. Ne vahvistuvat sitten kun asemakaavakin, joten saattaa mennä vielä vuosia ennen kuin nimet ovat nähtävissä maastossa.

Kaksi muistotaulua

Branderille on pitkään yritetty saada jonkinlaista muistomerkkiä. Tänä keväänä niitä tuli kaksikin kappalein, kun sekä Nikkilän hautausmaalle että sairaalan juhlasaliin hankittiin muistolaatta ja -taulu. Ensiksi mainitun taululla on Stadin Slangi ry ja jälkimmäisen Helsingin kaupunginmuseon ystävät ry.

–Kun Helsinki ei hanki kaupunkilaisten muistopatsaita, päätimme me museonystävät jotenkin muistaa Branderia. Hänen tiedetään kuolleen juhlasalissa, joten muistotaulun sijoittaminen juuri siihen tilaan tuntui sopivalta paikalta, kertoo yhdistyksen puheenjohtaja Kaarina Kuisma.

Kaupunginmuseon ystävien muistotauluun on kirjattu sopivasti: Signen Helsinki elää edelleen.

(Juttu julkaistiin Ylä-Satakunta-lehdessä 23. elokuuta 2018)

Makuja kautta maailman

Kari Tammela

(Kuvassa olevat kortit ovat yhtä vanhoja kuin tämän kirjoituksen kirjoittaja.)

Melkein näillä korteilla jouduin elämäni aloittamaan. Äitini oli jo 45-vuotias ja seitsemän lasta synnyttänyt, edellisestä synnytyksestäkin tusina vuosia kulunut. Ei tippunut äidin maitoa pojan suuhun. Onneksi ei ihan tarvinnut yksinomaan näiden korttien antimiin tyytyä, evästä tuli omasta puutarhasta, lehmistä sekä siasta ei-nestä saatiin.

Silloin ei Kiviniemen ruokaosaston hyllyt notkuneet maailman herkuista.

Lihapuoella vanneahalla leikattiin sian tai naudan lihakappale ja sitten painon mukaan leikattiin myyjättären pyöreäpäisillä pikku saksilla ostokortista pala pois.

Lasiovisen seinähyllyn takana oli koko repurtuaari makkaratuotteita, jätkänväära = suomimakara, lauantaimakkarapötkö, josta leikattiin veitsellä lipukkeen palan suoma määrä. Isoin pötkö oli berlininmakkaraa. Myöhemmin mentiin ostamaan lauantaimakkaraa sen takia, koska Kiviniemen Laina oli ostanut siivutuskoneen, kone teki niin tasaisen ohuita siivuja.

Juustoa oli normaalisti vain Emmentaalia, reikäjuustoa, myöhemmin tuli punainen Edam-juusto, joka alkuunsa tuntui oudonmakuiselta.

Takavarastossa oli sokeritoppia, joista lohottiin kimpale pussiin. Kotona piti olla sokerisaket, jolla pilkottiin pala korvikkeen makeuttajaksi. Ei ollut Sirkku-palasoakeria oman kaapin hyllyllä.

Peruskorvike oli uunissa paistettuja rukiinsiemeniä sekä kaupasta ostettua sikuria. Kahvi oli kortilla ja sitä ei joskus saanut edes kortillistakaan, kun sitä ei ollut. Kahvi ei ollut silloin sisäntulotarjous.

Kahvi oli "bööneinä", joka oli sitä yhtä paahtoa, kahvinporot tuli kunkin keittiön omasta kahvimyllystä.

Vasta vuonna 1952 olympiavuonna kahviakin sai ostaa vapaasti kaupasta, jos sitä sattui olemaan. Me saimme Brasilian-sedältä raakakahvia jouluksi.

Maitoa varastoitiin viileässä ja yön aikana siihen nousi kerma päälle niin kuin viilissä. Kerma kuorittiin kahvin kanssa nautittavaksi.

Ruokakaupassa ei ollut montaa laatua maitoa, ei punaista tai sinistä tai rasvatonta, vaan sitä mentiin meijerin maitokaupasta hinkillä hakemaan ja samalla ostettiin voinokare, joka ostokortin luvan mukaan hienolla langalla pala irrotettiin. Paistin margarinia Suvikultaa oli, jota markkinoitiin "Ennen pantin mirrit multa nyt ne pannan Suvikultaan." Tätä myös käyttivät nuoret miehet hiusrasvana.

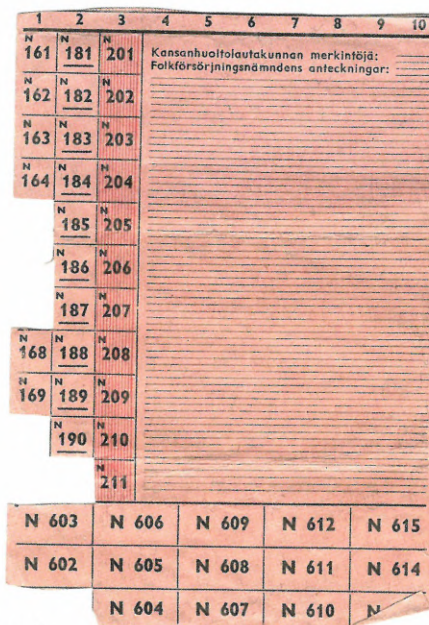
Nyt kun menen vaimoni Hilkan asialla ostamaan Oivariiniä lähi-kaupasta ilman sil-

mäläsiä, niin varmasti tuon väärää laatua, kun sitä on normaali- runsas- ja vähäsuolaista. Jos suolaisuus osuu kohdalleen niin ainakin rasvaprosentti on väärä. Voi sitä runsauden pulaa!

Nykyään kun menee ruokakauppaan ensimmäisenä on valtavat määrät erilaisia ulkomaankin hedelmiä normaalia ja luomua. Ennen vanhaan omenat tulivat kauppoihin vasta ennen joulua ja keltaisia appelsiineja odoteltiin. Syksyllä oli omenoita kyllä kylällä syötävänä, naapurin tontilta haettuna.

Juurekset ja perunat haettiin omasta pellosta tai kellarista.

Meillä syötiin pääasiallisesti satakuntalaista vähän maustettua kasvisruokaa. Vihanneslaatikoita, soppia,

Kari Tammelalla oli lapsena oma lasten kortti. Kuvan valtion ostokortit kuuluivat hänen tädilleen Lea Tammelalle.

Tämäkin maakunaruoka tuli tutuksi, kun Lappeenrannassa Kaukaan herroille piti tarjota Lemminkäisen särkeä, uunissa puukaukalossa paistettua lammasta.

sunnuntaisin oli nautaan tai sianlihakarjalanpaistia. Laskisoosi oli mieluista, jota se vieläkin on omassa perhekunnassa.

Kalaa syötiin silloin, kun Heinosen veljekset maksoivat venevalkamavuokraansa Jokiniityn tilalla.

Lauri-setäni oli vegetaristi ja hän oli saanut osittain vanhemman veljensä, isäni Kasperin samaan lahkoon.

Lauri-setä lähtikin Brasiliaan Penedoon 1932 kasvisruokayhdyskuntaa perustamaan.

Salaatteja ei ollut paljon, mutta raasteita sitäkin enemmän. Kaurapuuro oli aamupalana ja kiisseleitä ja marjapuuroja syötiin.

Vuonna 1950 siskoni Rakel vihittiin. En tiedä mistä kaikki raaka-aineet oli hankittu, mutta silloin pidot pidettiin viimeisen päälle, kuten Satakunnassa oli tapana. Söin ensimmäistä kertaa kotikermajäätelöä. Vasta seuraavana vuotena Kiviniemen liikkeen kulmalle tuli pieni pyörillä oleva hiilihapojäätelökaappi.

Näillä eväillä lähdettiin maailmalle

Koulussa oli vähän samanlainen ruokavalikoima, mutta kevyemmät ainekset. Maito ja leivät piti viedä kotoa. Kahdella ensimmäisellä luokalla ruoka keitettiin vanhasaunapadassa. Kalamaksaöljyä piti ottaa ruokalusikallinen, jos ei syönyt kahta lautasillista ruokaa.

Yhden herkkuhetken muistan 7-vuotiaana ollessani Poikkeusharjulla partioleirillä, siellä saimme syödä amerikkalaista säilykettä nötköttiä. Sitä tulee maistettua vieläkin retkillä, mutta ei se nyt ole niin hyvää.

Niinialossa armeijan ruoka oli hyvin vesipitoista. Kaikista pahinta siellä oli se, että sai vain puolimukillista maitoa ruuan kanssa. Haminassa Rukissa oli jo herne-sopassa enemmän herneitä.

Olin päässyt opiskelemaan Lahteen teknilliseen opistoon puuinsinööriinjalle. Sain kahdeksan kuukautta harjoittelu-aikaa Parkanon Huonekaluliikkeen töissä ja toisen kahdeksan kuukautta piti harjoitella oman tehtaan ulkopuolella. Isku OY:n kauppiaapäivillä sovimme äitini kanssa harjoittelupaikasta heidän modernissa

uudessa tehtaassa. Asuinpaikaksi tuli Vääksy, jossa asui Sirkka-siskoni kurssikaveri ylihoitaja Mirkku perheineen. "Olin valvonnan alla." Täytyi lähteä töihin viiden jälkeen aamulla ja takaisin kämpillä viiden jälkeen illalla.

Mirkun suosiollisella avustuksella tutustuin apteekkarin tyttäreeseen Päiviin. Hän oli ollut vaihto-oppilaana Sveitsissä, josta oli hänen sukunsa kotoisin. Kerran ajoimme apteekkarin Mersulla Lahteen juuri avattuun Kukonpoika ravintolaan. Päivi halusi tarjota minulle kuskinpalkkaa pientä purtavaa. Menimme baarin puolelle ja Päivi meni katsomaan mitä oli tarjolla. Hän kysyi minulta: "Otatko pitsaa, hotdogin vai hampurilaisen?" En ollut kuullut ennen tällaisista ruokalajeista.

Vastasin: "Otan sitä viimeistä!" Heti perään tuli täydentävä kysymys: "Mitä pannaan höysteeksi?", jonka perään tuli taas lukuisa määrä eri nimiä, jotka myöhemmin ymmärsin mausteiksi ja lisukkeiksi. Vastasin rempseesti: "Kaikilla höysteillä!"

Vastaukseni aiheutti vähän kummastusta, mutta hetken kuluttua Päivi toi voipaperissa kaksi kakon puolikas-ta, joiden välissä oli jauhelihaa sekä joka puolelle pursua-vaa tönnää. Katsoin syrjäsilmillä, miten tähän pakettiin pitää suhtautua. Huomasin, että voipaperia ei syödä vaan raotetaan paperia erilleen ja ruvetaan puremaan. Syödessä kyllä rinnukset likaantuivat, mutta voipaperin avauksella alkoi myös Parkanon pojan makumaailma avautumaan.

Tietysti ammatillisesti oli valtava harppaus siirtyä meidän pajasta Pohjoismaiden toiseksi suurempaan, moderniin Iskun huonekalutehtaaseen. Kerroksia oli viisi ja tehtaan pituus yli kolme sataa metriä. Nyt tämä Iskun vanha tehdas on Lahden Ammattikorkeakoulun Campus. Monikerroksinen tehdas on nykyään antiikkia.

Opiskeluaikana asuin aluksi alavuokralaiskämpässä pianonsoitonopettajan kaksion makuuhuoneessa ilman mitään tarkkailuhenkilöä. Sain mennä ja tulla miten halusi.

Kurssikavereiden kanssa kävimme sunnuntaisin Kaup-pahotellin ravintolan seisovassa pöydässä syömässä, joka

oli Lahden mittapuun keskitasoa. Ensimmäisillä kerroilla kylmä alkuruokapöytä toi outoja makuja ja ruokalajeja, graavia lohta, silliä, silakkaa ja muikkua, oli kinkkua, kanaa ja makkaran tapaisia leikkeleitä. Sorttia oli enemmän kuin meidän joulupöydässä, joka oli hyvin runsaslukuinen. Lipeäkalaa ei tässä pöydässä kylläkään löytynyt.

Opiskelu aika kului opiskellen ja itsellisesti eläen. Voi lähteä tanssimaan ja tyttöjä katselemaan. Tanssi ei ollutkaan syntiä, vaikka se ehkä antoi mahdollisuuden jopa siveettyynsiinkin.

Neljän vuoden kuluttua valmistuin insinööriksi hyvin arvosanoin. En voinut kerskua, että ryypäsin itseni insinööriksi.

Luulin pääseväni opintoja vastaaviin töihin kotoverssaassa, mutta luottoa ei ollut ja minä en taas en halunnut jatkaa autokuskina. Kahden kuukauden kuluttua olin oikeaan aikaan oikeassa paikassa ja olin kotipajaa suuremman Nastopuu Oy- tehtaan toimitusjohtaja Nastolassa.

Tämän lisäksi minulla oli suloinen tyttöystävä odottamassa Lahdessa.

Kosteita edustusillallisia

Kuusikymmen- sekä seitsemänkymmenluvulla piti edustaa paljon. Pienemmänkin sopimuksenteon jälkeen piti myyjän tarjoilla hyvää ja kostea illallinen.

Suurempien kauppojen jälkeen ostaja vaati Lahden Seurahuoneen keskiviikon herkkupöytäillallisen. Se oli maankuulu ja Helsingin herrojenkin mieliravintola.

Alkuruokapöytä oli pitkä, ruokalistassakin se vei siitä puoli sivua. Loppusivun täytti lämpimät ruoat ja jälkiruoat. (Katso kuva)

Lahden Seurahuoneen herkkupöytä

Siitä alkuruokapöydästä minulle jäi mieleen tartarpihvi, raakaa jauhelihaa, raakaa kananmunaa, raastettuja eri sipuleita, montaa lajia pippureita maun mukaan ja kaprisiemeniä, hyttävän kylmä Koskenkorva menovetenä on makuelämys. Tämä ravintola on kokenut ylä- ja alamäkiä. Lahden Teollisuusseura myi sen SOK:lle ja nyt se taas on Lahden huipulla.

Kun aukaisin ensimmäisen tilipussini, kummaksuin, kuinka vähän 1?200 markan palkasta jäi käteen. Asia selvisi, että maksan vanhanpojan veroa, koska olin täyttänyt helmikuussa 24 vuotta. Jos menisin naimisiin viimeistään 31.12.1967 saisin vanhanpojan veron palautuksena. Tuumasta toimeen.

Olimme Hilkan kanssa seurustelleet jo kaksi vuotta ja tunsimme hyvin toisemme, päätimme hankkia minulle veronpalautuksen. Isänmaallisina ihmisinä kihlauduimme 06.12.1967. Häpäpäivää emme jättäneet ihan viime tippaan, meidät vihittiin 30.12.1967. Kihlauksen jälkeen ostimme Hilkan rahoilla häämatkan Teneriffalle. Hilikka oli valmistunut sairaanhoitajaksi edellisenä vuonna ja ei ollut vielä vanhapiika.

Loppiaisenä ajoimme Seutulaan, siellä oli työmaaparakki lentoterminaalina. Istumapaikkoja oli parikymmentä. Hilikalle lento olisi ensikokemus, minä olin lentänyt Kirkkojärven jäällä pidetyn lentonäytöksen yhteydessä. Saman aikaisesti siellä pidettiin ravit.

Pääsimme upouuden suihkukoneen Caravellin kyytiin, Pariisissa oli välitankkaus.

Vastaanottaja opas selvitti mitä piti mennä katsomaan ja mitä piti syödä. Paellaa pitää maistaa, mutta loman loppupuolella. Monenlaista maistelimmekin ja tilasimme paellaa toiseksi viimeisenä iltana. Tilasimme tietenkin punaviiniä, olimme oppineet: ensiksi korkkia haistellaan ja sitten pieni hörppy kielen päälle maistettavaksi ja sitten arvokas nyökkäys.

Toimitus kesti, mutta sitten ensin tuli pöytäamme outo haju ja sitten tarjoilija toi ison tarjotinlautasen ja annosteli meille annokset. Loput jäi sivupöydälle. Haju oli eltaantunut. Söimme näykkien riisin seassa olevia möykkyä. Jälkikäteen kuulumme, että möykkyt olivat erilaisia kalanpaloja, simpukoita, katkarapuja ja muita merenäyriäisiä. Emme kehdanneet jättää syömistä siihen. Tilasimme toisen viinin, mutta ei auttanut. Hilikka juoksi ravintolan vessaan ja minä sain juuri maksettua laskun, kun minullekin tuli kutsumus viereisen oven taakse. Oman huoneen WC oli ajoittain yhteiskäytössä. Paluulento oli tuskaista.

Äyriäisillallisella naapurimaassa

Vuonna 1968 Keskolla oli pirttiryhmä-kampanja. Nastopuu sai 1?000 pirttiryhmän tilauksen.

Se oli niin suuri tilaus, että oksaton mäntyviilu loppui Lahden Mahoganyilta, ja jouduin lähtemään Ruotsiin viiluostoksille. Kun olimme pari päivää valikoineet viilua laadun ja pituuden mukaan etelä-Ruotsissa, niin myyjä tarjosi Stockholmissa illallisen. Illallisen alkuruokana oli punaisia pieniä äyriäisiä kulhossa. Kulhon alla oli monta lautasta ja molemmin puolin lautasia useita ruokailuvälineitä. Lautasen edessä oli pari lusikka ja monta lasia. Pienimpään kaadettiin oudolta tuoksuva nestettä ja uloimpana oikealla oli pieni kulho, jossa oli kirkasta ainetta.

Tarkkailin kumppaneitani miten he käyvät äyriäisiin käsiksi. Ihmetyksekseni isännät ottivat pyrstöstä kiinni ja imaisivat äyriäisen suihinsa ja sitten pesivät sormenpäänsä vesiastian ja sitten nopeasti pikkulasi tyhjäksi ja skoolattiin. Lasillinen maistui pahemmalle kuin huono pontikka, olisin halunnut juoda sormienpesuveden.

Sain kolmatta tuntia käytännön opetusta hienoista ruokatavoista, siinä olisi jäänyt jälkeen kouluttajaruouva Sininen.

Siirryttyäni pääyrittäjäksi EnWen osastopäälliköksi, alkoi varsinainen edustaminen ympäri Suomea. Lappeenrannassa Kaukaan herroille piti tarjota Lemminkäisen Särää, uunissa puukaukalossa paistettua lammas-
ta. Kuopiossa tietysti piti syödä kalakukkoa.

Oulu Oy:n miesten kanssa piti nauttia Pohjanmaan verirömsyä eli veripalattua klimppisopissa. Tässä oli jo paljon uusia makuelämyksiä Parkanon pojalle, kaikkea piti kehua, vaikka kaikista ei pitänytkaan.

Ulkopuolelta työelämän yksi suomalainen makuelämys on jäänyt meidän koko perheen vakioherkkuruoaksi: lappilaisten poronkäristys, johon tutustuimme lasketelulomalla vuonna 1972.

Nytkin, kun käymme Ylläksen mökillämme tuomme sieltä tuliaisiksi puolikkaan poroa eri lihalajeihin pakattuna. Nuorimmaisen poikamme Kasperin vaimon Elina Warstan kotona käristystä syötiin kuulemma joka sunnuntai.

Erikoisen iltapalan me söimme Hilkan kanssa Jyväskylässä SOK:n johtajan kotona. Perkaamatonta neulamaukkaa, päineen ja sisuksineen, pituus noin 50 mm. Muikkua otettiin pyrstöstä kiinni niin kuin katkaravusta, haukattiin siten, että pyrstö jäi peukalon ja etusormen väliin, höysteenä oli keskisuomalaista hapanlimppua kotikirnutun suolaisen voin kera. Palanpainikkeeksi otettiin moneen kertaan tislattua korpikuusenkyneleitä.

Siirryin Vaajakosken lastulevytehtaan käyttöpäällikön tehtävästä Heinolan Faneritehtaan Mende lastulevytehtaan projektipäälliköksi. Silloin jouduin nuorena aviomiehenä lähtemään Saksaan ja Itävaltaan runsaan kolmen viikon opintomatalle. Siellä piti syödä Eistbaini eli hyvin rasvaista sianpotkaa oluen ja Kirschwasserin kanssa. Itävallassa oli hyvin rasvainen aamupala johonka kuului teen ohella Lipovich pikarillinen rasvaa polttamaan Jägermeister oli normaali ruokajuoma yhdessä oluen kanssa.

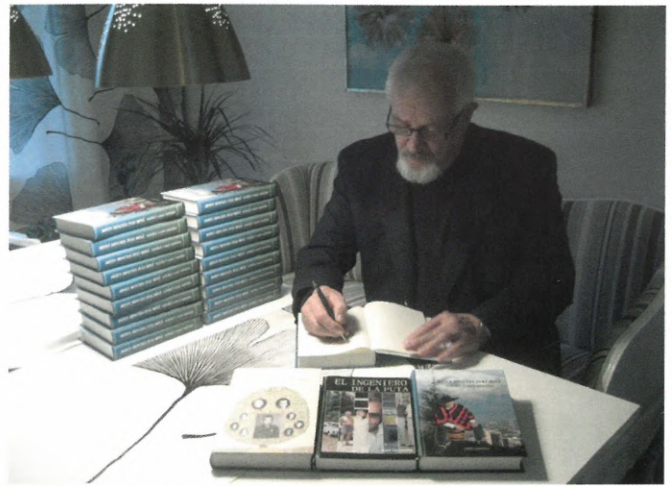
Sitten vuonna 1975 tuli kutsu Kärkölen Järvellä Koskisen Oy:n uuden lastulevytehtaan projektipäälliköksi ja myöhemmin tehtaanjohtajaksi. Tänä aikana ei ollut erikoisempia makuelämyksiä paitsi Moskovan matka. Rauma Repola kutsui minut esitelmöimään venäläisille, miten tehdään lastulevyä sahanpurusta. Olimme kehittäneet tämän prosessin Koskisella, koska yhtiön omistaja Kalevi Koskinen ei antanut muuta raaka-ainetta käytettäväksi.

Purunkäyttö paransi huomattavasti kannattavuutta siksi Koskisen tehdas on ainoa jäljellä oleva tehdas Suomessa. Vuonna 1975 niitä oli toistakymmentä.

Luentopalkkioksi pyysin B-luokan matkan, Hilikka mukaan. Meillä oli venäläisten tarjoamat maittavat ja kosteat lounaat ja illalliset, Bolshoi-teatteriinkin päästiin balettia katsomaan.

Merkittävä vuosi Me Tammelat -perheelle

Kesäkuussa 1981 soitti Raute Oy:n toimitusjohtaja (lastulevytehtaan koneiden päätoimittaja) minulle ja kysyi: "Lähdetkö Ecuadoriin vaneritehdasta perustamaan ja johtamaan?"

Vuonna 2013 sain painosta viimeisen kirjani. Kirjat löytyvät Parkanon kirjastostakin. Niissä on kerrottu Hilikka Tinnilän ja Kari Tammelan perhetietoutta 1800-luvulta vuoteen 2013, yhteensä 1 000 sivua. En ole pitänyt päiväkirjaa vaan tieto on tullut aivojeni sopukoista. Näistä kirjoista voi lukea kaikki "ruokareseptit".

Yllättyneenä kysymyksestä, erityisesti siksi, että olin kyseisen henkilön kanssa pitänyt monia kiperiä ja kiukkuisia palavereita. Vastasin: "Tiedän missä Ecuador on, koska kerään postimerkkejä. Minulla ei ole kokemusta vaneriteosta. Miksi minua pyydätte siihen tehtävään?" "Minä ja Rauten hallitus on havainnut Sinut sitkeäksi sissiksi etkä anna hyvin äkkiä periksi, sellaista miestä siellä tarvitaan." Olethan Sinä kaksi lastulevytehdasta asentanut ja johtanut Suomessa." Kysyn asiaa ensiksi perheeltä ja sitten vastaan." "Asialla on kiire, joten odotamme parin viikon aikana vastaustasi." "Minä soitan Sinulle lounaan jälkeen."

Soitin Hilikalle ja keroin asian. Lounaalla kysyin lapsiliani, jotka olivat 13, 12, 5 ja 2 vanhoja.

"Ketkä lähtee mukaan Ecuadoriin?" Hilikka ja tytär Susanna, 12 vuotta, olivat käsi pystyssä.

Vanhin poika Kimmo kysyi "Mitä minä saan, kun lähdän mukaan?" Vastaukseni oli: "Opit monia kieliä, näet useita kulttuureita sekä näet maailmaa." Tämän jälkeen poikatrio oli kädet pystyssä.

Vuonna 1982 lähdettiin ja sillä matkalla on vanhin poikani ollut, vain armeijan kävi Suomessa. Hän on nyt Singaporessa Black Stonen pankin johtaja. Tytär on Thaimaassa suurlähetystössä ja siirtyy Saudi-Arabiaan. Toinen pojista palasi Jenkkilästä elokuussa. Nuorimmainen palasi Ecuadoriin, Brasilian ja Chilen matkamme jälkeen Suomeen ja asuu Kokkolassa.

Minä olen käynyt työmatkoillani 59 maassa, joten makujen maailma on kasvanut.

Kerron kaikkein erikoisimmat ruokalajit, mitä olen kokenut sillä perusteella, että maassa maan tavalla. Me kaikki ilahdumme, kun kysytään meidän asioita. Sinäkin olisit varmaan iloinen, kun vieras olisi kiinnostunut Sinusta ja Sinun tavoistasi sekä maastasi eikä retostelisi oman maansa asioista.

Näillä matkoillani löysin ne erikoisimmat tavat ja ruuat, ja makujen maailmani todella avautui. Niistä lisää kotiseutulehden seuraavassa numerossa.

Elämän polut

Sitä joskus miettii syntyjä syviä, mitä jos jokin asia olisi mennyt toisin. Minuakaan ei luultavasti olisi olemassaakaan. Toisaalta sattuman vaikutus elämäni on ollut suuri molemmilla puolilla sukua, niin isän kuin äidinkin. Olemassaolooni, samoin kuin isän, sedän ja tätieni elämään on vaikuttanut sadan vuoden takainen tapahtuma. Joka on saanut monta nimeä vapaussota, veljessota, kansalaissota, sisällissota.

Mummi oli mennyt naimisiin Viljaminsa kanssa ja synnyttänyt poikavauvan 1917. Perhe eli luultavasti vaatimatonta perhe-elämää sen ajan mukaan. Mummin elämä ei lapsuudessaan ollut kovin ruusuista. Isomummi oli jäänyt kotiin Kihniöön lapsikatraan kanssa, puolisonsa lähtiessä kultamaille Amerikkaan. Sinne hän myös jäi, palaamatta koskaan takaisin.

Sitten syttyi sota. Veli nousi veljeä vastaan. Niin Viljamikin lähti isänsä Salomonin kanssa puolustamaan omia näkökantojaan. Minä en sodan kulkuun ja puoliin sen enempää puutu.

Uteliaana, sanoisinko tiedonjanoisena tutkin netin ihmeellisessä maailmassa sotasurmaluetteloita. Törmäsin tuttuihin nimiin. Serkkujen isoisään ja hänen isäänsä.

Sotasurmat 1918 sivuilta Tampereen vankileirin listoilta löytyy muutama kihniöläinen. Löytyy Viljamikin, hän kuoli sairauteen todennäköisesti suolitulehdukseen 29.6.1918. Tiedoissa on puutteita, hän oli naimisissa ja pienen poikavauvan isä. Hautapaikka tuntematon.

Viljamin isä Salomon löytyy Tammissaaren vankileirin

tiedoista. Hän kuoli heikkouteen 21.8.1918. Salomonin nimi löytyy Tammissaaren leirin pystytetystä muistokivestä. Toista kihniöläisnimeä en löytänyt.

Yleinen kuolinsyy on luettelon perusteella suolitulehdus, lieneekö kansankielellä nälkäkuolema.

Perheenpää oli kuollut ja mummi joutui miettimään elantonsa pojalleen ja itselleen uudestaan. Kihniössä hän oli ollut piikana ja lapsenlikkana. Piti aloittaa elämä uudelta pohjalta. Mummin täti oli mennyt naimisiin ja muuttanut Kuivasjärvelle, ei siis mitenkään kauas syntymäkodista. Sieltä tätien huomasta mummi sai uuden alun pojalleen ja itselleen.

Muutaman vuoden kuluttua hän meni uudestaan naimisiin ja perusti uuden kodin lähelle tätiään. Uusi puoliso oli minun isoisäni. Lapset syntyivät. Pikku Osmo sai veljiä ja sisaria.

Vuodet kuluivat syttyi uusi maailmanpalo, joka vaikutti taas mummin elämään. Kaikki kolme poikaa joutuivat rintamalle ja puoliso, joka oli jo ikänsä puolesta yli-ikäinen, joutui jonkin oudon kömmähdyksen vuoksi rintamalle. Pojat selvisivät haavoittumatta, mutta vaari sai päävamman, mikä vaikutti loppuelämään. Eli kovien päänsärkyjen kera loppuelonsa.

Muistikuvat isovanhemmistani perustuvat lähinnä harvalukuisiin valokuviin. Molemmat kuolivat 60 vuotiaina viisikymmenluvun puolivälissä.

Oman elämänsä ja sukunsa muistoja jakoi Sirpa Kortesluoma

Jouluaattona Vakaumuksensa puolesta kaatuneiden haudalla

*He antoivat elämään valmistautuneet nuoret henkensä
minkä vuoksi
eivät paljoa halunneet, vaatineet
ikuisen kärsimyksen sijaan
pääsyä pois kurjuudesta
nälkiintyneille lapsilleen
leipää syödäkseen
inhimillistä elämää
ihmisarvoa perheilleen
työläistovereilleen
rakentaa nuorta maatamme
tasavertaisina, oikeudenmukaisesti kohdellen
yhteiskunnallisesta asemasta huolimatta*

*Miksi heille ei voinut suoda nousua murheen alhosta
miksi ahneuden, ihmisten hyväksikäytön
alistamisen, ihmisparkojen nöyryyttämisten myötä
annettiin kärsimyksen maljan läikkyä yli
eivät he paljoa pyytäneet
heidän henkensä piti silti häpäistä
kidutuksin, rääkäten, nälkään näännyttämisin
kuka minnekin soramonttuihin
keskitysleirien joukkohautoihin
vailla ihmisyyttä sulloen*

*Näitä mietin jouluaattona
sata vuotta myöhemmin
hiljaisena, mykistyneenä
punainen kynttilä kädessä
laskien sen nöyränä toverien haudalla
eivät he paljoa vaatineet
silti joutuivat henkensä antamaan
vuodan kyneleen heidän muistolleen
raskas taakkanne on syvällä sydämissämme
sytytätte liekin paremmasta huomisesta
sitä liekkiä vaalimme
sitä pidämme yllä*

Hannu Tiainen

Sisällissota katkaisi vahojärveläisten veljesten Einon ja Yrjön elämän – päiväkirjojen kertomaa

Titta Tossavainen

Kaarlo ja Emma Markkola olivat asettuneet asumaan Parkanon Vahojärvelle, Markkolanlammen rannalle, 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Perheeseen syntyi yksi tyttö ja kuusi poikaa. Vähän yli 40-vuotiaana halvaus vei Emman hautaan. Talo ei voinut emännättä olla, joten Kaarlo nai Alma Isokirmon 1910. Vahojärven Markkolaan syntyi neljä poikaa ja yksi tyttö.

1910-luvulla osa vanhemman veljessarjan pojista lähti etsimään onneaan kotikylänsä ulkopuolelta. Veljeksistä Eino oli vajaa 21-vuotias lähtiessään Vahojärveltä Vammalaan. Samana vuonna, 1913, vanhin veljeksistä, Kaarle, matkusti Amerikkaan. Pikkuveli Yrjö seurasi Einoa Vammalaan 1914.

Eino ja Yrjö alkoivat pitää päiväkirjaa vuoden 1915 alusta. He kirjoittivat päiväkirjamerkintöjä päivittäin aina huhtikuun alkuun 1918. Nämä jokapäiväiset päiväkirjamerkinnät reilun kolmen vuoden ajalta kertovat poikien työstä, ajatuksista, vapaa-ajan vietosta, ystävistä ja yhteyksistä lapsuuden perheeseen. Päiväkirjoissa on paljon iloa ja surua. Tuolloin kuolivat pikkuveli, isä, veljen pikkuinen tytär ja setä. Päiväkirjat kuvaavat myös 1910-luvun isoja muutoksia maailmassa ja levottomia aikoja Vammalassa.

Eino Artturin elämä kauppa-apulaisena Vammalassa

Eino aloitti liikeapulaisuransa kauppias Hyrkillä vuonna 1913. Einon päiväkirjasta välittyy kuva nuoresta miehestä, jolla oli suuria suunnitelmia tulevaisuudelle. Hän halusi kehittää itseään monella alueella. Hänen käsitönsä on vahvaa, kaunista ja selkeää.

Eino oli innokas raittiusseuralainen ja toimi siinä aktiivijäsenenä, myös sen johtokunnassa. Samoin hän toimitti raittiusseuran Oras lehteä. Hänen ihanteensa oli raitis, Jumalaan luottava ihminen.

Eino opiskeli ruotsia ja kävi kotiopinnoilla. Hän osallistui Vammalan kulttuurielämään, valokuvasi, luki paljon kirjoja, kirjoitti runoja, lauluja ja artikkeleita lehtiin. Hän oli Raittius- ja Nuorisoseuran lisäksi jäsenenä Evankelisessa Nuorisoliitossa ja Suomen matkailijayhdistyksessä.

Eino oli myös taitava käsitöiden tekijä. Tästä osoituksena on hänen päiväkirjansa pellavaiset kannet, jotka Eino on kirjaillut itse laakapistoin. Hän teki muitakin

Eino Markkola syksyllä 1917.

käsitöitä, joita sitten myi eteenpäin, kuten riippumattoja ja siihen aikaan muodissa olevia hiusverkkoja.

Kädentaitoja tarvittiin myös kirjojen sitomisessa. Eino opetteli tuon taidon ja sitoi kirjoja iltapuhteinaan. Varsinkin insinööri Henelius työllisti paljon Einoa, jolle tämä oli yksi tapa hankkia lisätienestettä.

Eino oli hyvin aktiivinen kirjoittaja. Eino ehti aloittaa Huurrehelmiä-kirjan kirjoittamisen ennen kuolemaansa. Hän oli päättänyt ottaa kirjailijanimekseen Arthur Myrsky. Tätä nimimerkkiä hän oli jo käyttänyt kirjoit-

Yrjö Markkola heinäkuussa 1917.

taessaan artikkeleita Kodin lehteen. Ja kaiken tämän ja työn ohessa Eino kauppasi ahkerasti Kodin lehden tilauksia. Olikohan ennen päivien tunnit pitempiä kuin nyt!

Jokaisen vuoden lopussa Einolla oli tapana summata kuluneen vuoden asioita. Päiväkirjassa on vuoden lopussa tilasto, kuinka paljon hän on saanut vuoden aikana kirjeitä, kortteja ja paketteja. Vuoden 1917 päiväkirjasta ilmenee, että hän oli lähettänyt 99 kirjettä, 37 kotiin, 25 tyttöystävä Idalle ja 37 muualle. Kortteja Eino oli postittanut 56 ja paketteja 18. Samoin on kirjattu, kuinkamonta kertaa hän on käynyt kotiopinnoilla, iltamissa, kokouksissa, teatterissa, oopperassa, konsertissa, kirkossa, rukoushuoneella ja laulamassa.

Eino kävi usein otattamassa itsestään valokuvia Tampereella. Valokuvien perusteella Eino oli tyylikäs nuori mies, ehkäpä hieman keikarimainen keppeineen, joka hänellä on joissain kuissa. Eino tilasi syksyllä 1917 kolme tusinaa visiittikorttikorttikuvia itsestään. Tapahtumien 1917 koosteesta ilmenee, että Eino on sinä vuonna jakanut omia kuviaan 15 henkilölle ja saanut vastaavat kuvat 11 henkilöltä. Valokuvaus kiinnosti Einoa ja näinpä hän hankki vakokuvauskoneen alkukeväästä 1917.

Hän osti myös valokuvien kehittämiseen tarvittavaa välineistöä ja materiaalia.

Tarkka taloudenpito oli Einolle tärkeää. Hän on kirjannut päiväkirjaan säästöjensä kehityksen. Einon tavoitteena oli päästä kauppiaksi. Hän haki 1917 kauppakouluun Poriin ja hänet hyväksyttiin sinne, mutta hän perui syksyllä tulemisensa. Kauppias Hyrkki oli näet luvannut heinäkuussa, että myy kauppansa Einolle vuoden sisällä.

Eino piti yhteyttä sisaruksiinsa. Päiväkirjoissa hän kertoo muun muassa Kaarle-veljen asioista Amerikassa. Päiväkirjoja täydentävät Einon lähettämät kirjeet Vahojärvelle sisaruksilleen. Pojat eivät päässeet käymään kovin usein Vahojärvellä ja siksi kuulumiset lapsuuskodista olivat pojista kiinnostavia.

Yrjö Anselmi seurasi isoveljensä jalanjalkia Vahojärveltä Vammalaan

Liekö veljen innostus kauppa-alaan tarttunut myös Yrjöön, koska hän lähti Vahojärveltä Einon perässä kauppa-apulaiseksi Hyrkille vuotta myöhemmin. Yrjö oli silloin hieman yli 14-vuotias.

Veljensä Einon tavoin Yrjö piti päiväkirjaa Vammalassa vuoden 1915 alusta alkaen. Jokaiselle päivälle on joku merkintä, oli kyseessä sitten kaupanteon onnistuminen tai maininta säästä.

Nuorempi veli ei jäänyt vanhemman veljensä varjoon. Hän oli veljensä Einon tavoin kiinnostunut itsensä kehittamisestä. Hän kävi kotiopintokursseilla, opiskeli venäjää, kävi konserteissa, näytelmä- ja lausuntailloissa, harrasti kirjojen lukemista ja sitomista, oli jäsenenä nuoris- ja raittiusseurassa sekä voimistel- ja urheiluseurassa. Hän harrasti liikuntaa ja osallistui urheilukilpailuihin.

Veljensä Einon tavoin myös Yrjö otatti itsestään valokuvia, erityisesti visiittikorttikuvia.

Levottomat ajat näkyvät päiväkirjoissa

Veljekset kirjoittivat päiväkirjaa 1918 huhtikuun alkuun asti. Einon viimeinen päiväkirjamerkintä on 1.4. ja Yrjön 2.4.

Maaliskuussa 1917 sekä Eino että Yrjö kirjoittivat päiväkirjassaan Venäjän vallankumouksesta ja että keisari on luopunut vallastaan. Einolla ja Yrjöllä on selkeä ajatus itsenäisestä Suomesta. Tämä tulee esiin samana päivänä, 20.3.1917 heidän tekemistään päiväkirjamerkinnöistä.

Eino:

”Ensimmäiset valonsäteet pilkistävät Suomelle monien vuosien jälkeen. Suomen kansalainen vartoo isänmaansa vapautusta vieraista aineksista ja toivoo hartaudella kaiken suomalaisuuden pääsevän voitolle. Hän elää, ja toivoo suurta ja jaloa isänmaastaan. - Jospa Jumala antaisi hänen oikean ja pyhän toivomuksensa ja unelmansa tulla täytetyksi. Minä rukoilen ja myös uskon niin tapahtuvan. Mikä suuri ja kaunis oletkin isänmaa! Sinun voimasi alkoot ehtykö hyvän puolesta taistellessa.”

Yrjö:

”Senaatti kumosi kaikki ennen annetut lakisäädännöt, jotka eivät olleet perustuslain nojalla laadittuja. Tämä

koko kuukausi on ollut koko tähänastisessa elämässäni vaiherikkain. Monien vuosikymmenien jälkeen pilkistää Suomelle valon säde, joka leiskahtaa täyteen liekkiinsä. Sitä toivon ja rukoulen, että tämä valon säde ei sammuisi, vaan se voittaisi yhä enempi alaa. Varmasti jokainen Suomen kansalainen ja isänmaansa ystävä toivoo jotakin suurta Suomesta. Meidän tulee vain jokaisen ponnistaa kaiken voittavamme isänmaan ja veljemme hyväksi. Sitä toivon ja odotan, että tämä pikkainen Suomen maa viellä kerran kohoaisi kansakuntien yläpuolelle kehityksessä ja sivistyksessä. Tulee kiittää niitä Wenäläisiä virkamiehiä, jotka tämän kaiken ovat aikaan saaneet Jumalan tahdosta. Siis suu, joka puhuu sydämen kyllyydestä huudahtaa Eläköön!! Suomi ja vapaus ja pääsköön kansa kaikkien vieraitten kansojen ikeen alta, silloin Suomi voisi toimia ja elää, rauha ja vapaus vallitsisi maassa. Tämä kaikki käyköön Herran tahdon mukaan...”

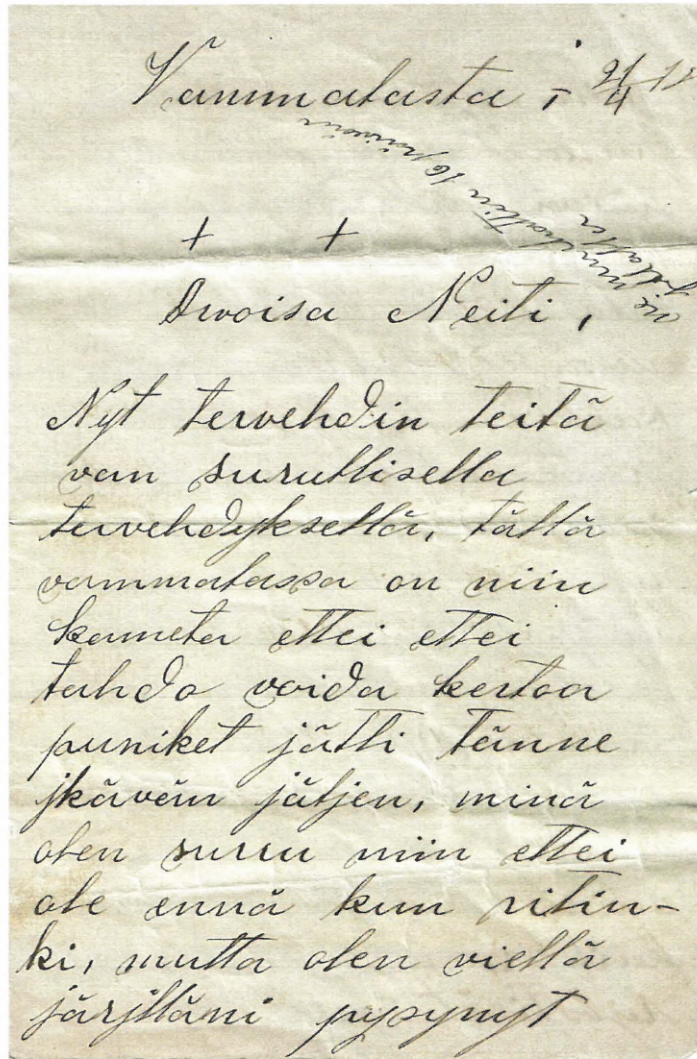
Vähitellen levottomuus Suomessa ja Vammalassa alkaa näkyä veljesten päiväkirjamerkinnöissä. Näitä kirjauskia on marraskuusta 1917 alkaen siihen asti, kun päiväkirjasta loppuvat merkinnät. Tilanteen jännitteisyys ja tulenarkuus näkyvät kirjauksissa. Varsinkin Yrjöllä toistuu useissa kohdin merkintä, että hän on jännityksessä.

Kummankaan veljeksien viimeiset päiväkirjamerkinnät eivät sisällä mitään sellaista, että he aavistaisivat jotain erityistä tapahtuvaksi heille itselleen hyvinkin pian.

Einon ja Yrjön elämä päättyy 16.4.1918

Eino oli vähän yli 23-vuotias ja Yrjö hieman alle 18-vuotias heidän elämänsä päättyessä. Kotiväki sai tietää vasta viikko tapahtuneen jälkeen, että Eino ja Yrjö ovat kuolleet. Veljesten viimeiset vaiheet Vammalassa olivat pitkään tietymättömissä sen jälkeen, kun Markkolan vanhin sisarusarja kuoli molemmin puolin 1950-luvun taitetta. Mitä kahden viikon aikana viimeisten päiväkirjamerkintöjen ja veljesten ampumisen välillä oli tapahtunut?

Sattumalla on usein suuri merkitys. Tämän jutun kirjoittaja, oli Vahojärvellä 1980-luvun alussa katselemassa veljesten siskon, Hiljan, vanhaa taloa, josta jo oli osittain tehty traktoritali. Eräs sukulaisista oli tyhjentänyt vanhan aitan. Hän oli laittanut raivaamansa kirjeet ja muut paperit käytettyihin, muovisiin apulantasäkkeihin ja tuonut ne Hiljan entiseen taloon. Lähes kaikki dokumentit olivat hohtuneet ja menneet pilalle. Yksi tällainen säkki oli täynnä vanhoja kirjeitä ja se oli Hiljan talon keittiössä paikalla, jossa katto oli vuotanut vesitippoja suoraan säkkiin. Päälimmäisenä oli kirje, joka oli ainoana kirjeenä koko säkillisestä säilynyt. Tämän kirjeen kautta veljesten tarina sai jatkoa myös ”pimeiden” päivien osalta. Kirjeen kirjoittajana oli kauppiaan piika Sanni Nikkilä.

Sanni Nikkilän kirje Hilja Markkolalle 21.4.1918.

Hän kirjoitti veljesten sisarelle Hilja Markkolalle kirjeen, joka on päivätty 21.4.1918. Hän kertoo, että punaiset vangitsivat veljekset päivää vaille kaksi viikkoa ennen veljesten kuolemaa. Hän kuvaa sekavaa tilannetta, mikä Vammalassa valitsi tuolloin. Hänen mukaansa 62 miestä oli ollut vangittuina, mutta osa pääsi pakenemaan vankilastaan ja säilyi hengissä. Kauppalassa oli ollut iso tulipalo. ”...osa on murhattu, ja meidän kauppias myös on murhattu, siis meidän kaikki miehet, ja ryöstivät meidänkin puotin ihan puhtaks.”

Sanni kertoo kirjeessään, että hän yritti saada veljesten ruumiita pois surmapaikalta, mutta sinne ei uskaltanut mennä. Valkoisten tulon jälkeen veljekset saatiin haudatuksi. Sannin mukaan veljekset olivat tienneet, että tulevat surmatuiksi. Eino oli pyytänyt, että Sanni toimittaisi hänen jäljelle jäävät tavaransa Hiljalle. Samoin Sanni kertoo, että osa veljesten tavaroista ryöstettiin.

Kirjoittaessaan kirjettä Sanni on ollut hyvin ahdistunut. Hän kertoo, että ei oikein tahdo jaksaa tilannetta. Kirjeen sivuun Sanni on kirjoittanut: ne murhattiin 16 päivän illalla. Kirjeessään Sanni kertoi, että Eino ja Armas

haudataan toukokuun viidentenä päivänä. Hautajaisiin lähti poiki-en veli Armas ja sisko Hilja. He joutuivat palaamaan Vammalasta takaisin Vahojärvelle, koska siunaus tapahtuikin vasta 12.5.1918. Tuona päivänä haudattiin yhteensä 17 punaisten siviiliuhria.

Juhani Piilonen on kuvannut tarkasti (Sastamalan historia 3: 1860-1920. 1997.), miten Einon ja Yrjön päivät päättyivät. Puna-set laittoivat heidät kävelemään rautatietä pitkin rinnakkain ja saattajat seurasivat rinnakkain perässä. Sovitusta merkistä saattajat kohottivat kiväärinsä ja ampuivat uhrejaan selkään. Uhrien taskut tyhjennettiin ja rahat ja kellot varastettiin. Kirjan kuvauksen mukaan ruumiit vieritettiin ratavallin juureen.

Eino ja Yrjö haudattiin Roismalan hautausmaalle 12.5.1918. Tyrvään Sanomat kirjoitti 23.5.1918 hautajaisista artikkelin. Ohessa katkelma lehtiartikkelista Sankarihautajaiset Tyrväässä 12.5.1918:

”Hyvin nuorina murhatut kauppa-apulaisveljekset, niin ikään murhatun sankarivainajan liikkeestä, Eino ja Yrjö Markkolat, vietiin sitte hautaansa. Hautapuhe johtui Filippil.ep.1:21 värsystä.

Emäntä Elli Hyrkin laskeman seppeleen nauhoista luettiin: ”Elon alkuun pääsitte, valoitte innon tulta isänmaalle; Vaan kesken loppui teiltä matka mainen. Rauhan maille kuljitte.” Muitakin seppeleitä omaisilta laskettiin.

Kun opett. Kalle Nokkala oli puhein ja sekakuorolauluineen ensin toisaalla viime palvelusta suorittanut, niin laulettiin sitten tällä haudalla Sionin Kanteleesta N:o 46, jonka jäljestä seurasi opett. Nokkalan puhe jalojen nuorukaisten muistolle Ps.103:15-17 johdolla. Hyvissä pyrkimyksissä ja riennoissa olivat nämä nuoret vainajat mukana. M.m. menetti Tyrvään raittiusyhdistys Eino Markkolasta uhrautuvan ja kyvykkään lehtitoimittajan. Velvoittakoot heidän muistonsa nuorisoamme yhtä innokkaina hyviin harrastuksiin isänmaan hyväksi ja Luojan kunniaksi. Viimeksi laulettiin tällä haudalla Sionin kanteleesta N:o 107.”

Hautapaadessa lukee: Punaisten murhaamat liikeapulaiset Eino Artturi Markkola ja Yrjö Anselmi Markkola.

Einon ja Yrjön tarina on surullinen. He olivat nuoria miehiä täynnä tarmoa ja tulevaisuuden toivoa. He olivat kauppa-apulaisia, jotka yrittivät suojella työpaikkaansa,

Eino ja Yrjö Markkolan hauta Roismalan hautausmaalla.

”puotiaan”, ryöstelyltä ja hävitykseltä, joutuivat vangituiksi ja surmatuiksi. Päiväkirjoista käy ilmi, että heidän ystävänsä olivat ”valkoisia” ja he liikkuiivat henkilöiden kanssa, jotka luokiteltiin tuohon ryhmään. Siinä epäilemättä syy heidän surmaamiselleen.

Ei ole vaikeaa olla samaa mieltä Einon kanssa, joka puolitoista kuukautta ennen kuolemaansa kirjoitti päiväkirjaansa: ”Miten kauan vielä on maailmassa pahe vallan päällä? Kumpi löytyisi ihmisiä, jotka voisivat kaikki paheet ja turmioita tuottavat ainekset sulattaa yhdeksi puhdistetuksi kokonaisuudeksi! Minä toivoisin, että kaikista Suomen nuorista tulisi oikeita kunnan kansalaisia, jotka rakastaisivat toisiansa ja isänmaata!”

Jospa näin joskus Suomessa toteutuisikin ja oppisimme tapahtuneesta! Tätä ei toivo kukaan, kenellekään, koskaan!

Pikkupoika paljon vartijana ja paljon kokeneena

Kerron kokemuksistani palovartijana vuosina 1945–46. Tämän päivän äideille olisi varmasti aivan uskomatonta antaa vajaa 12-vuotias poika sellaiseen tehtävään, jossa minä olin. Sodan kokeneet äidit ja lapset pitivät aivan mahdollisena kaikki tehtävät.

Aika oli sodan jälkeistä aikaa, ja pitkä työmatka edessä. Kulkuvälineet olivat mitä olivat, ja niinhän olin askarrellut uniikin polkupyörän, jossa oli sentään kumirenkaat ja joissa oli paikka paikan päällä. Kaupasta ostettua istuinta ei ollut, joten siihen vanhaan naisten pyörään rakentelin rungon väliin laudanpätkästä istuimen.

Perin vanhemmalta veljeltäni palovartijan tehtävän hänen sairastuessaan. Palotorni oli kodistani noin 10 kilometrin päässä Mustajärven Majurivuoren päällä.

Sain kortteerata viikot tätini talossa Mustajärven kylässä. Päivittäinen matka sieltä tornille oli vajaa kolme kilometriä.

Torni oli rakennettu ennen sotaa ja korkeutta oli noin 18 metriä. Torniin johti rakenteiden sisäpuolella polveilevat portaat, ja välillä kaksi tasannetta. Ulkoreunalla oli kaiteet. Tornin huipulla oli nelisnurkkainen koppi ja lukolla avattava luukku, joka piti työntää päällään auki, jotta pääsi sisätilaan. Luukunkansi piti sulkea lattiaksi.

Kopissa oli ikkuna joka ilmansuuntaan. Yhdellä seinällä oli pieni ”pöytä”, kartta ja kompas-

si. Tornista pois lähtiessä piti luukun kansi kurkotella päänsä päälle, jotta sen sai taas lukituksi. Ensimmäinen kerta on muistoissani karmaisevan pelottava, kun piti korkea polveileva rappujono kavuta ylös korkeuksiin–yksin, eikä ketään lähellä. Pelko oli voitettava, ja pikkuhiljaa rohkeutta tuli lisää, eikä pelko enää haitannut ylösmenoa eikä alastuloa.

Mitään varsinaista työaikaa ei ollut. Aamulla pyöräilin töihin tätini luota sillä ”kootut teokset -pyörällä”. Työ tornissa alkoi tähyilyllä joka ilmansuuntaan. Pohjoisesta näkyi Jalasjärven Mustalammin kylä, idästä Kihniön suunta, josta ei näkynyt mitään yksittäistä, vaan alue näkyi metsäisenä.

Etelän suuntaan katsellessa oli vastassa Vatajankylä, joka oli lähimpänä, mutta sankka metsä edessä. Lännessä oli Karvian seutu, jossa myös metsä soiden edessä. Kaikki tämä oli omin silmin nähtävä, ei mitään yksittäistä selvää havaittavaa. Sellaista ylellisyyttä kuin kiikari ei ollut.

Koko ”työurani” aikana ei ollut mitään pelottavaa hälyttävää. Savuja, joita muistan nähneeni Jalasjärven suunnasta, piti pienessä mielessä ymmärtää kytösavuiksi. Niitä poltettiin pelloilla, joissa oli vanha heinännurmi, joka poltettiin. Kyseessä oli eräänlainen maanparannuskeino taas uuteen viljelykseen.

Aika tornissa ei tullut minulle pitkäksi, koska tätini miehellä Akseli Liinasaarella oli sen aikaiseksi kodiksi paljon kirjoja, joita sain lainata. Tornissa sain kaikessa rauhassa lukea, ja aina välillä tietenkin kurkkia ikkunoista mahdollisia savuja.

Eräs opettavainen kokemus on myös ”työmatkalta”. Olin Liinasaaren serkkujen kanssa useampi vuosi takaperin kulkeneet siellä Majurinvuorella ja tappaneet useampia käärmeitä. Muistin, että olimme panneet ne pihlajanhaaraan, jonka etsin ja löysin luurangot. Näistä lukemistani kirjoista olin saanut oppia käärmeen pään, hampaan ja myrkkypussin yhteydestä.

Uteliaisuus voitti. Minulla oli puukko, ja aloin tehdä tutkimustyötä. Vielä oli yhdessä käärmeessä hammas ja myrkkypussi yhteydessä ja ehjät. Uteliaisuus houkutteli kokeilemaan sitä oman käden sormien väliseen ohueen nahkaan. Järki kuitenkin voitti. Lähellä oli sammakko, johon kokeilin pusertaa myrkkypussin pitäen sammakon jalallani paikoillaan. Välittömästi toimenpiteen jälkeen sammakko nytkähti muutaman kerran ja oikaisi koipensa. Näin myrkkyy oli vielä täydessä tehossa.

Näissä puitteissa ja olosuhteissa alkoi ”työurani” Suomen valtion palveluksessa Metsähallituksen alaisena. Palkka ei varmasti huimannut, mutta kokemusta ja muistoja jäi muisteltavaksi. Työurani jatkui myöhemmin muun hallinnon alaisena.

Näitä muisteli Lehtis-Kalle

Kaksi kuukautta joulua

Maria Myyryläinen

Viime viikolla koulun seinälle ilmestyi jouluruokakysely. Tuntuu ihan käsittämättömältä, että se oli edes ajankoh- taista. Joulun on vielä ainakin kaksi kuukautta. Koulun alusta tuntuu olevan vasta kaksi viikkoa. Kaikki on edel- leen niin uutta. Ihan hullua, että olen ollut täällä jo yli kaksi kuukautta, siis kaksi kuukautta ilman äitiä! Voiko- han siitä todella olla niin kauan? Minun piti imuroida kerran viikossa ja olen imuroinut tasan kaksi kertaa. Tällä logiikalla on kulunut vasta kaksi viikkoa. Se kuulostaa paljon järkevämmältä.

Kaupassa käydessäni harkitsin joulukalenterin osta- mista. Se maksoi vain 89 senttiä. Pystyisin joustamaan budjetissani sen verran. Äiti ei ollut koskaan suostunut ostamaan minulle suklaakalenteria. Hänen mielestään sellaiset vain pilasivat hampaat. Mutta nyt äiti ei oli- si näkemässä kun avaisin luukun joka aamu lähtiessäni kouluun. Tai jos ihan totta puhutaan, tyhjentäisin koko kalenterin katsoessani elokuva.

Eilen satoi lunta. Maa muuttui valkoiseksi ja kaikkialla oli märkää. Minulla oli tennarit jalassa ja meinasin kaa- tua ainakin viisi kertaa. Äiti oli aina ollut hyvin tarkka siitä, että käytin talvikenkiä. Äiti ei kuitenkaan tiennyt.

Olen myös ihan varma, että minulla oli eilen vielä short- sit koulussa. Ja nyt satoi lunta. Harmitti, etten ollut lait- tanut talvikenkiä.

Tänään ostin piparitaikinaa. Sitä on ollut kaupan pa- kastimessa ympäri vuoden, mutta harva sitä varmastikaan on muistanut. Söin pakettillisen raakaa piparitaikinaa ka- verini kanssa puoliksi. Meillä ei ollut missään vaiheessa aikomustakaan paistaa taikinaa. Ei minulla olisi ollut edes piparimuotteja. Tästäkään en aio kertoa äidille.

Kävin uudelleen kaupassa ja ostin joulukalenterin si- jaan vähän kalliimpaa leipää. Se pitäisi minut onnellise- na ainakin seuraavan viikon. Tai sitten tyhjentäisin koko pussin illalla. No kyllä sekin varmaan olisi parempi vaih- toehto kuin suklaan syöminen.

Lumi sulii. Ei se pysynyt maassa edes yhtä kokonaista vuorokautta. En minä sitä ollut odottanutkaan. Tenna- reita en silti laittanut enää jalkaan.

Koulussa syötäisiin joulun kunniaksi perunapataat- tilaatikkoa. Ei kinkkua, koska jouluruokaa tarjoiltaisiin keskiviikkona, ja keskiviikko on kasvisruokapäivä.

Huomenna imuroisin kolmannen kerran, leipoisin pi- pareita ja soittaisin äidille.

Aika kuluu arvellessa,
päivä päätä käännellessä.

(Parkano)

Tarinaa kellotapulín ristin kultauksista

Leena Perälä

"Parkanon kirkon kellotapulín risti on ainoa risti, joka lähialueella loistaa Ylöjärvelle asti", sanoi arkkitehti Seppo Rihlama tyytyväisenä 1980-luvulla. Rihlama oli tuolloin suunnitellut kirkon ja tapulín maalaustyöt. Risti on kuitenkin loistanut yhtä kauas jo 1920-luvulla, kertoo isänsä Vilho Mäkinen muistelmia tallentanut Reijo Mäkinen. Satakiloista ristiä on jouduttu korjaamaan, uusimaan ja kultaamaan.

Miesvoima jyllää – risti irroitetaan

Melkein sata vuotta sitten korjaustyöt muodostuivat äärimmäisen vaikeiksi, koska ristin irtisaamiseksi tornin huipulle, yli 30 metrin korkeuteen oli rakennettava telineet. "Kyllä työssä vähän huippasi, kun katseli alas", muisteli Vilhelm Mäkinen, joka oli Julius Roihan urakasopimuksessa mukana. Mäkinen oli tehnyt uuden ristin paikoittain jo lahonneen ristin tilalle.

Ristin paikalleen saaminen oli raskas työ. Köysien ja

riissan avulla ja kovalla miesvoimalla risti saatiin ylös, jolloin suoritettiin uusitun ristin pohjamaalaus ja kultaus lehtikullalla. Kun työ oli saatu valmiiksi, tuumasi Julius Roiha, että hyvinhän se luonnasi, kun kukaan ei tippunut alas!

Huipulla ei tuullut – risti kullattiin paikallaan

Alas ei tiputtu 30 vuotta myöhemminkään, kun taas oli ristin kunnostamisen aika. Taloudellisista syistä päätettiin, että vuonna 1958 ristin uusimis- ja kunnostustyö tehdään samoilla menetelmillä, kuin edellinenkin. Tehdävä annettiin Rakennusliike Arvid Lahtiselle.

Päivittäin verkkaan raitillamme liikkuva Sakari Vaho oli silloin ripeäotteinen ja nuori mies. Hän on ainoa enää elossa oleva Lahtisen työporukan mies. Ristin ympärille oli rakennettava koppi, koska syksy oli kylmä ja sateinen. "Kultaaminen pitää aina tehdä mahdollisim-

Vuonna 1981 uusittu risti suojattiin ennen nostamista nostokohdistaan räsymatolla. Kuva: Ylä-Satakunnan arkisto / Rauli Sakari Ala-Karvia.

man pölyttömässä ja tuulelta suojatussa paikassa”, tiesi Kiviniemen tavaratalon rakennustyömaalta poikennut Leo Rikala.

Aluksi tuntui täysin mahdottomalta rakentaa koppi sinne korkealle, puitten latvojen yläpuolelle. ”Koppi kolmeen kerrokseen laitetuista kolme metriä pitkistä hirsistä ’tötsistä’, neliskulmainen lattia kakkosnelosista. Tuulen ja sateen pitämät seinät kovalevystä”, kertoo Sakari Vaho. Taas kysyttiin taitoa ja miesvoimaa, kiireen kierää ei saanut olla.

Risti puhdistettiin hyvin, ja maalari Osmo Lehtonen pääsi aloittamaan vaativan maalaus- ja kultaustyön tornin huipulla. ”Isän luvalla pääsimme me veljekset pikkukillieinä kiipeämään korkealle kellotapulin huipulle katsomaan maailmaa ja isän työtä”. Erikoinen, mieliinjäänyt kokemus Arto Lehtosella. Työ valmistui kahdessa viikossa.

Maija tapulin huipulle!

Kolmas ristin kunnostaminen tapahtui vuonna 1981. Seurakunnallamme on aina ollut hyviä ja tarkkoja taloudenhoitajia. Kellotapulin pääristi sekä alempana olevat neljä ristiä oli kullattava peltikaton maalauksen yhteydessä.

Ristien kuntoa oli käyty tutkimassa ja taloudenhoitaja Maija Hakamäki halusi itse olla mukana nostolavassa toteamassa suuren, yli 60 000 markan menoerän tarpeellisuutta. Yksin italialainen lehtikulta maksoi jo 10 000 markkaa. Suuri summa pienen seurakunnan taloudelle! Naisella täytyy myös olla tuntuma seurakunnan rahakirstun painavuuteen!

Risti jouduttiin uusimaan, koska vanha puurunkoinen risti oli lahonnut. ”Uusi risti on kiinnitettävä niin, että sen saa helposti irti taas joskus 30 vuoden kuluttua”, aprikoi rahakirstua vartioiva taloudenhoitaja.

Työn sai nurmolainen alan liike, joka teki ristin kolmen millimetrin kuparilevystä. Kultaus annettiin Maalausliike Hannu Nummelaan tehtäväksi. Kultaus tehtiin tulitikkuaakin kokoisista, hyvin ohuista italialaisista

Tapulin nykyinen risti tehtiin kolmen millimetrin kuparilevystä. Kultaus tehtiin tulitikkuaakin kokoisista, hyvin ohuista italialaisista kultalevyistä. Kuva: Ylä-Satakunnan arkisto / Rauli Sakari Alakarvia.

kultalevyistä ja suoritettiin kolmeen kertaan. Kultaustyö vaatii aina suurta huolellisuutta ja tarkkuutta. Tämäkin työ tuli valmiiksi noin kahdessa viikossa.

Kellotapulimme risti on kestänyt kaikkia ilmansaasteitakin uhmaten yli kolmekymmentä vuotta. Puuston kasvamisen vuoksi risti ei enää loista omaa tapulikyläämme kauemmas, mutta ilta-auringon säteissä ja jouluvalaistuksessaan tapuli voi hämmästyttää kiireistä valtatiellä ohiajavaa ja olla viesti Parkanosta.

On kiirus kun kutukalalla.

(Parkano)

Airi päiväkerhon toiminnanohjaajakurssin aikoihin.

Kokosydäminen nuorisotyöntekijä *Airi Yli-Knuuttila*

Leena Pihlajamaa

Airi Johanna Yli-Knuuttila syntyi 22.11.1930 Saima ja Juho Yli-Knuuttilan lapsijoukon kuudentena. Kanskoulun hän kävi Ratikylän koulussa. Airin kouluaikana valmistui uusi, hieno koulurakennus. Koulu ja oppiminen olivat Airille mieluisia ja toive lisäopinnoista täyttyikin myöhemmin. Rippikoulun Airi kävi kotiseurakunnassa ja hänet konfirmoitiin vuoden 1947 juhannuksena.

Opiskelut kiinnostivat Airia ja hän pääsi kuin pääsikin kansanopistokurssille Kauhajoen Evankeliseen opistoon talvikaudeksi 1948-1949. Opistokurssin monipuolinen anti teoria-aineet, käsityö, kotitalous ja musiikki lisäsivät Airin opiskeluhaltua. Järvenpään seurakuntaopiston nuorisohjaajakurssilla hän aloitti syksyllä 1952. Valmistumisjuhlaa vietettiin syksyllä 1954. Kurssiin kuului myös partiojohtajatutkinto. Partio oli Airille mieluisa toimintamuoto leireineen ja retkineen kautta työvuosien.

Käytännön nuorisotyö tuli tutuksi, kun kesät 1953 ja 1954 Airi toimi Kihniössä kesätyöntekijänä. Heti oli ohjelmassa lasten leirejä Pyhäniemessä, tietenkin telttamajoituksessa. Ruokahuollon järjestämisestä ei ole jäänyt dokumentteja jälkipolville, saattoi olla jokin keittoruoka ja "kuiva muona itseltä". Nuori työntekijä ei pelännyt vastuuta, kun luotsasi seurakunnan, kunnan ja 4H-järjestön yhteistä retkeä Turkuun ja Naantaliin. Vuoden 1955

alusta Airi toimi Jalasjärven seurakunnassa nuorisotyöntekijänä. Partiojohtajan taidoille oli käyttöä kerhojen pitämisessä. Leirit ja retket kuuluivat kesän ohjelmaan. Moni henkilö pääsi mukaan kotimaata kiertämään tai sai elämänsä uutta sisältöä leirillä. Käytännön toimintojen lisäksi Airi piti hengellistä sanomaa esillä kullekin ikäkaudelle sopivalla tavalla. Jo opiskeluaikoinaan Airi oli saanut kipinän kuorossa laulamiseen ja tämä harrastus jatkui Jalasjärvellä Hirvijärven kuoron ja kirkkokuoron riveissä. Myös musiikin kuuntelu kotona upouuden levysoittimen välityksellä oli virkistävää vastapainoa menevälle työlle. Kulkupelinä oli useina kesinä moottoripyörä.

Airi halusi vielä syventää taitojaan ja hakeutui diakonikurssille Järvenpäähän lukuvuodeksi 1960-1961. Valmistuttuaan Airi vaihtoi maisemaa ja hakeutui Kainuuseen Vuolijoelle diakoniatyöntekijäksi. Kotikäyntityö vaati paljon aikaa. Äitileiri oli uusi kokemus monen suuren perheen äidin elämässä: valmis ruokapöytä ja omaa ohjelmaa, jossa mukana oli sekä fyysinen ja hengellinen näkökulma. Vuoden 1964 lopulla Airi palasi töihin lähemmäksi kotiseutuaan, Vähäänkyröön, viipyen siellä kymmenisen vuotta. Monipuolinen toiminta jatkui sekä nuorison että aikuisväestön parissa. Vähässäkyrössä Airi ystävystyi erään nuoren pariskunnan kanssa. Heistä tuli

Airi innokas kuorolainen.

Airi Jalasjärven kodissaan upouuden ULA-radion ja levysoittimen kanssa.

elinikäiset ystävät ja Airi sai kunniatehtävän toimia myös perheen lapsen kummina. Kihniössä diakonian virassa Airi aloitti vuoden 1974 alussa. Työn kuva oli monipuolinen, paljon nuorisotyötä, mutta myös kerhotoimintaa ja kotikäyntejä ikäihmisten parissa. Näihin vuosiin kuului päiväkerhotoiminnan alkaminen ja laajeneminen. Itseään säästelemättä Airi teki työtään. Jonkin verran Airi vapaa-aikoinaan matkusteli. Hän osasi välittää lapsille ja nuorille kokemuksensa matkoista mielenkiintoisesti.

Intensiivinen työ vaati veronsa ja Airi tunsu tarvitsevänsä aikaa latautumiseen. Ennakkoluelottomasti hän otti työstään palkatonta virkavapaata ja hakeutui nuorison joukkoon opiskelemaan Perheniemen Evankeliseen opistoon musiikkilinjalle talvikaudeksi 1980-1981. Tuona vuotena Airi täytti 50 vuotta ja sai huonetovereiltaan muistamiset runomuodossa. Myös Airin runsaan kahvin juonnin huonekaverit olivat panneet merkille.

Kihniössä Airi toimi vielä pari vuotta, mutta hän kaipasi vaihtelua ja muutti Raution pieneen seurakuntaan 1983. Kihniöstä pyydettiin 1986 Airia takaisin ja hän toimikin viimeiset työvuotensa nuorten parissa. Airi edellytti nuorilta hyvää käytöstä ja sopimuksista kiinni pitämistä, mutta jos ulkopuoliset moittivat nuoria, Airi puolusti heitä viimeiseen saakka. Valokuva-albumeissa on runsaasti ylioppilas- ja hääkuvia, jotka kertovat Airin olleen tärkeä henkilö monille herkkinä nuoruusvuosina.

Eläkeläisenä Airi säilytti aktiivisuutensa. Lähetyspiirejä hän piti peräkkäisillä viikoilla samoilla leipomuksilla Ratikylälle ja Kirkonkylälle. Kääretorttu ja juustosarvet olivat suosikkileivonnaisia. Räsymattojen kutominen ja muut joutuisat käsityöt olivat Airille mieleen. Välillä ystävät tarvitsivat seuraa Itä-Suomessa tai ulkomailla tai tarvittiin ystäväperheessä kotitöissä apua. Välillä Airi talkoili melkein uupumukseen saakka Karmel-kodin keittiöllä. Myös sukulaiset saivat hänen huolenpidostaan osansa, milloin porkkanoiden harventamisen, milloin viinimarjojen poimimisen muodossa. Kihniön seurakunnassa toimineet nuoret diakoniatyöntekijät saivat Airista kannustajan ja kuuntelijan, jolle saattoi keventää sydäntään.

Airi halusi koota ystävänsä ja nuorensa yhteen 80-vuotispäivänään. Kihniön seurakuntatalo oli täynnä kiitelli-

Airi rippikoululaistensa kanssa.

sina juhlivaa joukkoa. Juhla oli päivänanakarin toiveen mukainen ja näköinen: ei lahjoja, ei kukkia ja mahdolliset lahjoitukset orpokotityölle, johon kertyikin sievoinen summa. Ja musiikkiohjelmaa oli eri ikäryhmiltä, puheita vain muutamia. Välillä nautittiin kahvia, juustosarvia ja kääretorttua, taisipa pöydässä olla täytekakkukin.

Vuodet väistämättä jättävät jälkensä meihin ihmisiin. Airikin joutui hidastamaan tahtia. Surua tuotti luopuminen itseä vanhemmista sisaruksista. Myös sairauden tuttavaksi Airi joutui. Lauluäänen hiipuminen oli yksi vaikeimmista menetyksistä. Hänen ajatuksensa ja huokauksensa elämän viimeisinä kuukausina oli: "Kunpa Taivaan Isä kutsuisi minut pian pois". Airi siunattiin kotiseurakunnan multiin syksyllä 2016.

Monet muistavat kiitollisina ja lämmöllä Kihniön seurakunnan nuorisotyön GRAND OLD LADYA, jonka tavarat leirejä varten oli merkattu suurin kirjaimin vahvalla tussilla AIRIN. Työvuosina Airi nähtiin viilettämässä polkupyörällä kerhoihin Porin Ässien tuulipuvussa. Viimeisinä eläkevuosinaan hän liikkui potkupyörällä. Aina suoraryhtisenä ja rivakasti liikkuvana Airi ulkoili joka päivä. Sateen sattuessa yllä oli vihreä sadeviitta. Säällä kuin säällä, hän riensi hengellisiin tilaisuuksiin tai ystäviä tapaamaan. Airi oli saanut valoisan uskon lahjan, josta hän kertoi alttiisti toisillekin.

Kihniöläisten eskarilaisten kokemuksia
metsäviikoilta 25.9.-7.10.2018.

Retkeilimme joka päivä
eskarissa ja kotona.

Metsässä on mukavaa!

6.10. Kävimme majan tarkastus retkellä. Kesän levännyt maja oli vielä kunnossa. Reissussa mukana äiti, Atte ja Aapo. Etsittiin eri värisiä juttuja, eri kirjaimilla alkavia juttuja ja numeroita – oli siis ihan opintomatka. Ja tietysti oli eväät mukana. Toisena päivänä kävimme Nuuska-muikkusen asuntoa hämmästelemässä pikku pikku metsässä. Koska meitä oli sopiva määrä kilipukkeja sekä yksi peikko (äiti) ja siltakin löytyi niin piti laulaa ja leikkiä kilipukkilaulukin. - **Aino Hautamäki**-

25.9. Olimme pikkuveljen ja äidin kanssa tutkimassa kärpässieniä ja keräämässä askartelumateriaalia Mörkylin pesää varten. - **Eemeli Karvinen**-

25.9. Tehtiin retki riistapellolle ja lähimetsään. Mukana olivat äiti, isi ja Veera-koira sekä mamma. Pellolla nähtiin kyyhky ja närhi sekä kauriin jälkiä. Lisäksi tarkistettiin mamman kaivon vesitilanne. Myös paljon erilaisia sieniä nähtiin. 1.10 käytiin korven metsässä ja haettiin pupuille ruokaa. Etsittiin sieniä ja Mörri-Möykyn koloa korpi-kuusen kannon alta. Löydettiin todennäköinen kolo sekä kärpässieni, jonka alla istua sateella. - **Jose Heinisuo** -

26.9. Äidin ja isoveljen kanssa lähimetsässä. Löysimme sieniä, puita, kasan risuja, isin vanhan majan jäänteet ja heiniä. Oli mukavaa ja aurinko paistoi. 2.10. kävimme metsässä ja näimme tontun kolon ja tontun partaa! Kolon näki vasta, kun oli ihan vieressä. Se oli hieno!
- **Veijo Rajala** -

6.10. Metsäretkellä äidin ja mummon kanssa. Kiipeiltiin kivien päällä ja haettiin hakoja kukka-astioihin. Ilma oli hieno! Toisena päivänä mummun kanssa haettiin jäkälää ja halattiin puita. - **Veera Lahtinen** -

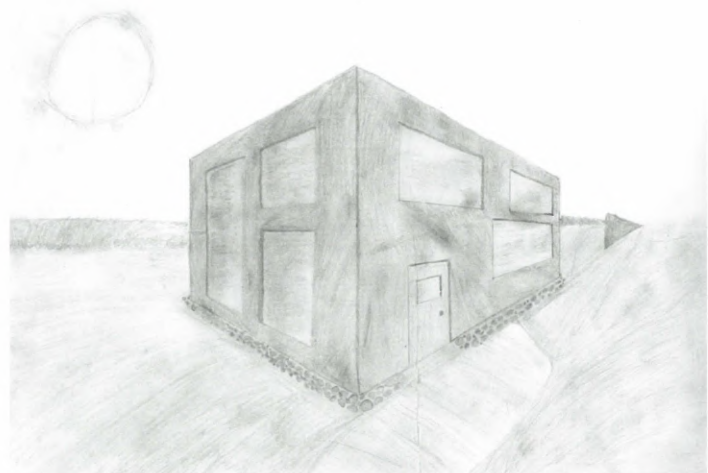
7.10. Roopen, isin ja äitin kanssa metsäretkellä. Piti etsiä askartelutarvikkeita, mutta etsimme hauskoja ja erikoisia juttuja! Toisena päivänä ihailtiin monia sieniä, jäkälää ja tuulenpesiä. Käveltiin pitkä lenkki ja oli mukavaa.
- **Rasmus Malin** -

Jenni Herrala

Olen talo, keskellä New Yorkin sykettä. Olen vaate- ja ruoka-kauppojen ympäröimä, sillä tahdon, että talossa asuvat nuoret pääsevät shoppailemaan vaivattomasti. Olen moderni, ja asukkaat ovat noin 20-vuotiaita nuoria. Olen juuri rakennettu suuri rakennus ja talossani on kaikki mukavuudet.

Korkealla seinän levyisessä lasissa aukeaa kaunis, suuren kaupungin häkellyttävä näköala. Sijaitseen lämpimässä ja aurinkoisessa maassa ja tämän seurauksena talon asukkaat ovat aina iloisia. Edessäni on kaunis puisto, jonne asukkaat pääsevät rentoutumaan ja purkamaan kaiken opiskeluista ja töistä tulleen stressin.

Juho Westerholm

Jos olisin talo minut rakennettaisiin hienolle ja avaralle paikalle lähelle kaupunkia. Olisin avara ja hieno, jossa olisi kiva oleskella ja rentoutua. Vieraille riittäisi tilaa ja pihalla on paljon läänää peuhata. Sisälle tulee helposti luonnonvaloa ja huoneet näyttää valoisilta sen takia.

Olin mielestäni paras mahdollinen talo.

Meri Luomalahti

Oloisin pieni talo lähellä luontoa, kaukana isoista kaupungeista ja ihmismassoista.

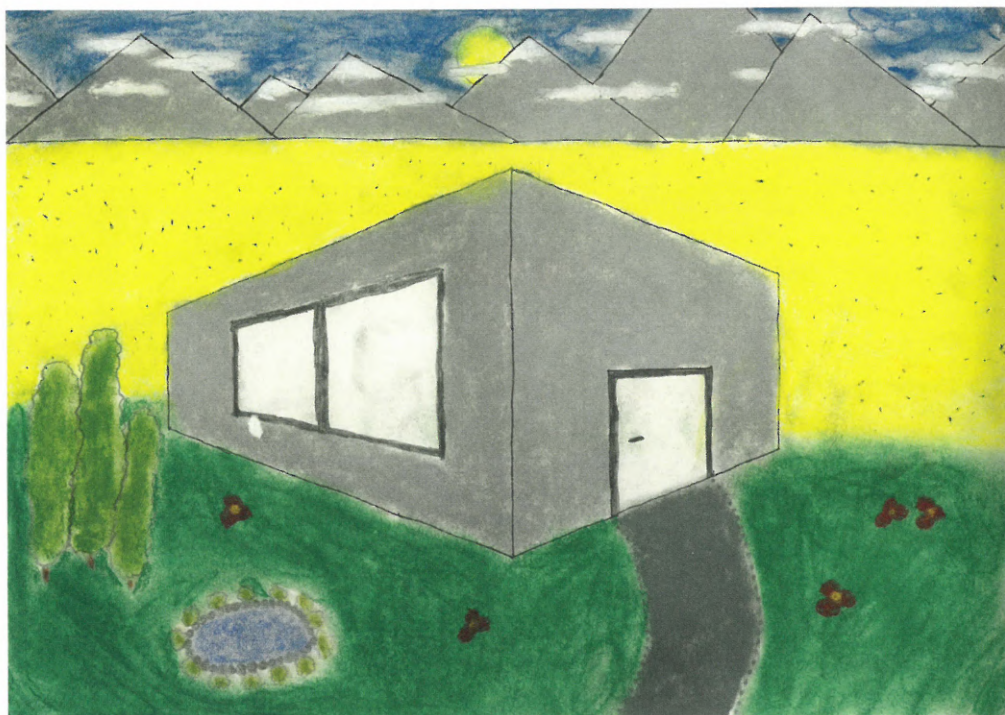
Oloisin korkealla, josta näkee parhaiten yötaivaan, tähdet ja kuun, sekä auringonlaskun ja nousun. Talo olisi väriltään sinertävä, hyvin väriltään erottuva tiheästä metsästä. Lähistöllä olisi upeita korkeita vuoria ja hienoja vaellusreittejä. Parvekkeelta näkisi katsella hyvin ympärilleen ja siellä olisi upeat maisemat, joita voisi maalata.

Syksyisin kauniit lehdet koristelisivat taloa ja talvisin lumihuutalet kimaltelisivat puiden altoissa. Kesäisin aurinko paistaisi kauniisti parvekkeelle ja keväisin voi katsoa luonnon heräämistä.

Jos oloisin *talo...*

Kihniön yhtenäiskoulun
nykyisen 9. luokan
kevään 2018 töitä.

Lauri Pusa

Jos oloisin talo oloisin selkeä ja yksivärinen kuten tumman harmaa.

Sijaitsisin alppien vuoriston lähellä ja talolle olisi helppo kulku ja vieraat oloisivat hyvin tervetulleita.

Oloisin todella iso ja siinä olisi kellarikerros jossa on kylpylä ja saunat.

Oloisin myös lämmin ja mukava asunto jossa ei tarvitse käyttää mitään villasukkia.

Kesämuistoja

Puussa oli lehti,
ritari oli rehti.
Maassa kasvoi kukka,
metsässä eli susihukka.
Pihassa pihlajapuu,
puun alla koiralle luu.
Meillä oli kiva loma,
minulla kissa soma.
Veimme koiralle vettä,
ampiaiset joivat mettä.
Aamulla kukkui käki,
sen kiikareilla näki.
Sillä oli puussa pesä,
se mietti, että olisi jo kesä!

Kirjoittanut Arttu Mantila
2. lk Kihniön yhtenäiskoulu

Illalla meen nukkumaan,
aamulla käyn kukkumaan.
Päivällä syön,
ostan myös uuden vyön.
Talvella voi luistella,
kesällä voi muistella.
Keväällä kasvaa kukkia,
syksyllä käytän sukkia.

Kirjoittanut Melina Lähteenmäki
2. lk Kihniön yhtenäiskoulu

Piirros: Atte Hautamäki

Nuorten talkoot

Varpu ja Heikki Lammi

Sotavuosina innostettiin nuoria talkoisiin isänmaan hyväksi. Kuvassa on kanssi talkootyökirjasta, joka löytyi vintin lattiaremontin yhteydessä. Se on ollut Seppo Siltalan kirjanen vuodelta 1944.

Kirja oli Kouluhallituksen hyväksymä opetusväline muutamina sotavuosina. Suurimmillaan kirjasen painos oli 520 000 kappaletta. Pojat ja tytöt hankkivat talkoopisteitä tekemällä erilaisia töitä ja askareita. Kun oli kerännyt tarpeeksi pisteitä, sai talkoomerkin sahran. Se oli rautainen, hopeoitu tai kullattu. Vuoden 1945 talkootyökirjaan kerättiin muurahaismerkkejä. Niitä oli kymmen-

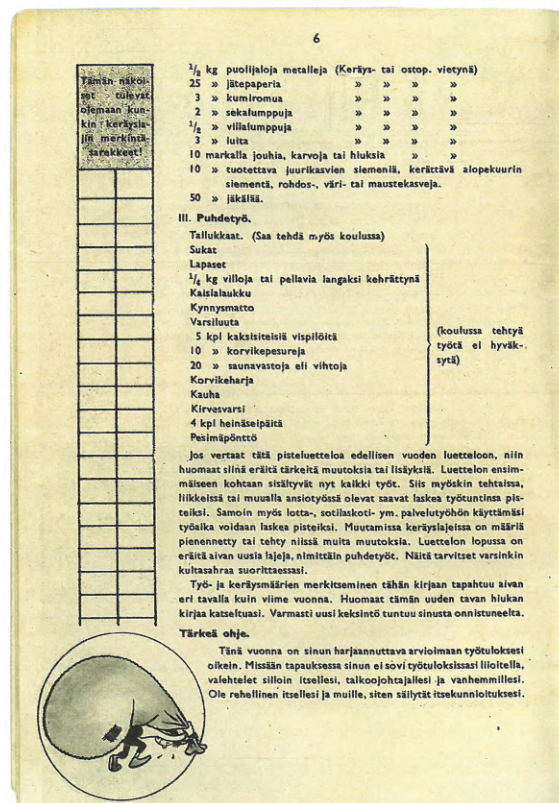
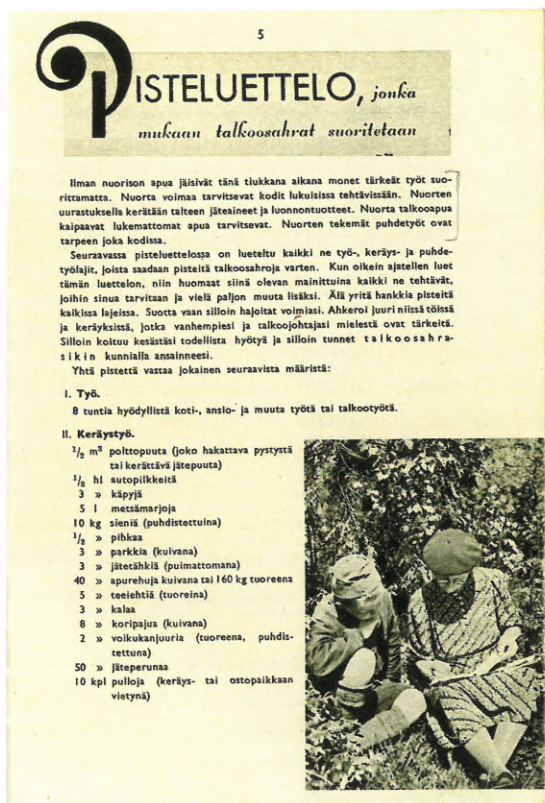
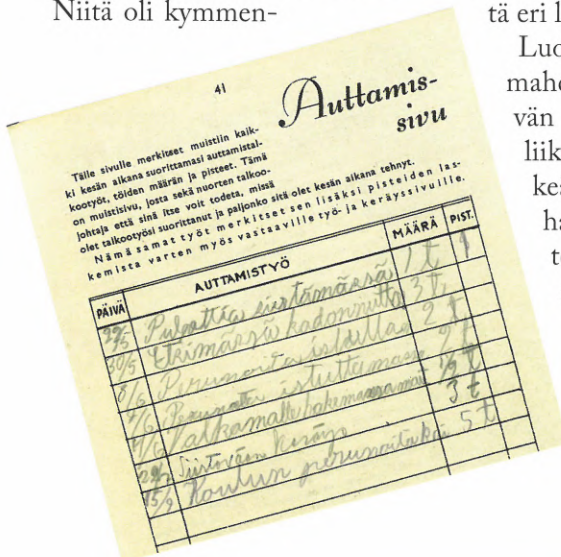
tä eri lajia.

Luonnollisesti kaikki ne, joilla oli mahdollisuus, ahkeroivat maalla "leivän kimpussa", mutta teollisuus ja liiketoimikin tarvitsi nuoria. Tärkeänä tehtävänä oli autopilkkeiden hankinta häkämpöntöautoihin ja teollisuuden raaka-aineiden keräys.

Kirjasen lopussa sanotaan:

Kun olet rehellisesti merkinnyt kirjaseen päivän saavutukset, niin mielesi täyttää ilo, jota ei laiskottelija milloinkaan saa tuntea.

Sota-ajan lapset olivat todella minitaitureita. Ohessa on myös piste-luettelo, jonka mukaan talkoorahat suoritetaan.

Koulumuistoja - en sittenkään luntannut

Seppo Sillanpää

Enemmistö maailmassa käy kouluja ja tietää, mitä on lunttaaminen. Monilla menee koulussa hyvin ja toisilla huonommin. Joillakin niin huonosti, että avuksi otetaan lunttaaminen. Joskus se auttaa kokeiden tai muiden töiden läpiviemiseen, ettei tarvitse paljon vaivata omia aivonystyröitä. Laiskuus on hyvä lahja, jos sen osaa oikein käyttää. Keinoja on monia ja lisää uusia nykyaikaisempia kehitellään. Uskon, että monien haittojen lisäksi voi lunttaamisesta olla myös hyötyä. Asioiden kertaamisessa ja lunttausmenetelmien koostamisessa jää asiat jo riittävästi mieleen. Paremmat koulunumerot vähentävät myös riitoja kotona. Riidat puolestaan aiheuttavat stressiä, mikä ei ole hyvä oppimiselle eikä terveydelle. Tietenkään paras ratkaisu ei ole se, että oma pää ei toimi ja viisaus asuu vain taskussa. Sanoisin kuitenkin, kun oppilas osaisi edes vähän sopivassa tilanteessa luntata, niin siitä olisi myös hyötyä eikä aina vain vahinkoa. Se voisi toimia kuin hätävale.

Parkanon Yhteiskoulussa oli minun kouluaikana joskus kuusikymmentäluvun puolessa välissä paljon oppilaita. Samoja rinnakkaisluokkia oli useita ja kussakin luokassa tavallisesti yli neljäkymmentä oppilasta. Nykypäivinä nämä olisivat ylisuuria. Jossakin vaiheessa opettajat kokivat, että suurissa luokissa kokeissa ja tunneilla luntattiin, koska suuressa joukossa ja tiheästi istuttaessa valvontaa ei pystytty järjestämään kovinkaan tehokkaaksi. Itse istuin yleensä luokan etuosassa, niin etten voinut tällaista asiaa edes harkita, mutta tiesin takapenkki-isten harrastavan sitä runsaasti. Erityisesti keväällä, kun joitakin uhkasivat ehdot, jotka olivat pilaamassa ainakin osan kesälomasta.

Minulla oli melko pitkä ja väsyttävä koulumatka ja päivät venyivät. Kun läksyjä, varsinkin keskikoulun viimeisillä luokilla oli paljon, piti tätä oppimista jotenkin

jalostaa, sillä aikaa piti löytyä vielä harrastuksiin. Joissakin reaaliaineissa kehittelin tulevat läksyt niin, että luin oppikirjaa käsitellyistä asioista eteenpäin esimerkiksi viikonloppuina ja tein niistä muistiinpanoja erilliseen vihkoon. Minulla oli siis oma vihko eikä mikään kouluvihko, jossa oli muistiinpanoja useista aineista. Kyseisen aineen läksyn kuulustelun aikana luin näitä muistiinpanojani eteenpäin, ettei minun enää tarvinnut käyttää aikaani kotona tuon kyseisen aiheen lukemiseen muuta kuin ehkä

pieneen kertaamiseen. Kyse ei ollut lunttaamisesta, koska luin uusia, tulevia vielä täysin käsittelemättömiä kappaleita. Ymmärsin sen kyllä hieman laittomaksi, kun en seurannut täyttä opetusta, mutta tunneilla tapahtui mielestäni paljon pahempia juttuja.

Tämä meni aivan hyvin ainakin yhden lukukauden ajan, mutta seuraavan puolivälissä historian tunnilla opettaja oli kiinnittänyt huomiotaan pääni vaipumisesta alas ja tuli uteliaaksi. Olin vähän varomaton ja niinpä hän sitten löysi vihkon, ja huomasi siinä olevan muistiinpanoja. Yritin sanoa hänelle,

että katsoisi miltä kohdalta se oli auki, etten suinkaan ollut luntannut läksyn kuulustelun aikana vaan yrittänyt opiskella jo tulevia asioita eteenpäin, helpottaakseni omaa taakkaani. Tämä ei auttanut, sillä opettaja oli niin töpinöissään, ettei kuunnellut mitään ja vihko oli jo tietenkin suljettu, joten sitä ei voitu enää tarkistaa.

Jossakin opettajain huoneessa oli varmaan sovittu, että muutama oppilas piti saada kiinni muiden varoittamiseksi. Niinpä sitten kyseinen opettaja tuota pikaa toimitti minulle kahden tunnin jälki-istuntolapun vilpin vuoksi ja sain myös käytöksen alennuksen. En silloin osannut oikein puolustaa itseäni, kun olin jotenkin poissa tolaltani, koska ajattelin, että tosiaan olin tehnyt jotakin väärin eli en seurannut opetusta. Todellisuudessa tuosta olisi

pitänyt päästä huomautuksella, jos sitäkään, jonka olisin vielä juuri ja juuri hyväksynyt. Tänä päivänä ja tällä tietämyksellä olisin vienyt asian oikaisemisen minne tahansa vaikka eu-tuomioistuimeen.

Tämä oli hyvin harmittava juttu sillä historia oli mie-
liaineeni, jota harrastin paljon lainaamalla kirjastosta kirjoja. Minulla oli historiasta aina kiitettävä numero ja ihme kyllä tuon tapauksen jälkeenkin. Historiaa olen harrastanut myöhemmin vanhemmalla iällä lukemalla ja kirjoittamalla aina näihin päiviin saakka. Kirjoituksillani olen ansainnutkin jonkin verran rahaa ja samalla on selvinnyt, miten kyseinen ”ukko” oli opettanut meitä monessa asiassa aivan väärin tietämättään tai tahallaan.

En kertonut tästä tapauksesta kotonakaan vaan kirjoitin itse huoltajan nimen saamaani paperiin. Keväällä käytösnumero oli kotona jo helpompi selittää todistusta tutkittaessa tupakanpolttamisella koulun alueella. Lapussahan olisi lukenut vilpin harjoittaminen tunnilla läksyn kuulustelun aikana, mitä mielestäni en ollut tehnyt.

Tästä ei jäänyt huono omatunto, vaikka se hetken kaiveli. Seuraava tarina jäi vähän mietityttämään, vaikka siinäkään ei ollut epärehellisyyttä pienimmissäkään määrin. Minulla oli ollut hieman vaikeuksia saksan kielessä ja sain yhden kerran ehdotkin. Viidennellä luokalla olin keväällä saanut Taimi Suomelan kokeista pari kertaa huonot numerot ja ehtojen uhka väijyi taas pään päällä kuin Damokleen miekka. Viimeinen kevään koe oli ratkaiseva. Muistan sukulaiseni Kallion Pentin olleen viisi kuusi vuotta aiemmin myös kyseisen opettajan oppilaana ja oppikirja oli sama Palasto-Jatkolan kirja. Serkkuni Erkki Sillanpää, joka oli luokkaa ylempänä, oli antanut minulle Pentin vanhan koevihon. Hän sanoi siitä olevan hyötyä, koska opettaja käytti joskus hyväkseen ainakin osittain näitä vanhoja kokeita. Sitä selaillessa huomasin silloinkinkin kokeen olleen samasta lukukappaleesta. Niinpä luin ja käänsin sen kotonani kokeeseen valmistussani moneen kertaan tarkasti ja hyvin.

Kun koe alkoi ja opettaja kirjoitti koetekstiä taululle, sydämeni hypähti. Koko koe oli sanasta sanaan sama kuin tuossa Kallion Pentin vihkossa. Niinpä kirjoittelin hyvällä mielellä kaiken kotona oppimani. Tulos palkittiin sillä numeroksi tuli 9,5. Olisin saanut täyden kympin, mutta tein tahallani kaksi pientä kirjoitusvirhettä.

Palauttaessaan koetta opettaja katsoi minua pitkään, mutta ei puhunut mitään. Minä olin pelastunut ja tällä numerolla varmistin päästötodistukseeni seitsemän. Jälkeenpäin minulle tuli kuitenkin hieman huono omatunto ikään kuin olisin huijannut, mitä en suinkaan tehnyt, sillä minuthan pelasti opettajan laiskuus.

Luntaamisesta varoiteltiin myöhemmin lähes kaikessa koulutuksessa. Mieleeni jäi elävästi tapaus poliisin koke-laskurssilta opettajan alkaessa jakaa ensimmäisen kokeen tehtäviä, kun hän totesi:

”Joka luntaa ja jää kiinni saa potkut kurssilta. Joka luntaa eikä jää kiinni joutuu helvettiin.” Sivumennen sanoen olin sen kurssin priimus eikä minun tarvinnut

luntata, tosin riski oli nyt suurempi kuin parin numeron pudotus käytöksessä.

Poliisiopiston alipäällystökurssilla muutamat oppilaat halusivat suorittaa ruotsinkielisen tutkinnon, varsinkin ne, jotka halusivat vielä myöhemmin jatkaa päällystökurssille, koska siellä se tuli pakolliseksi. Suomessa oli myös useita ruotsinkielisiä poliisialueita. Niinpä minäkin ajattelin suorittaa sen hyvissä ajoin jatkoa ajatellen ja olinhan töissä kaksikielisessä kaupungissa. Ajattelin juuri sillä hetkellä selviäväni siitä helposti, vaikka olin käynyt vain keskikoulun. Olin harrastanut kieltä koulun jälkeen jo muutamia vuosia, koska tapailin erästä ruotsalaista sairaanhoitajaa. Kirjoittelimme paljon ja tapasimme toistemme luona. Hän asui Göteborgissa.

Eräänä iltapäivänä koululle noudettiin oppilaskunnan toimesta kielilautakunnan jäsen, jolla oli oikeus näitä todistuksia kirjoitella. Mies oli vapiseva vanha setä, joka ei kaiken aikaa ollut aivan terävimmillään. Varmaankin häntä kiehtoivat enemmän 50 markan palkkio jokaiselta yrittävältä.

Hän jakoi meidät viiteen neljän hengen ryhmään keskustelua varten. Ennakkoon tiesimme, että kaikkien läpimeno oli varmaa, jos ryhmästä yksi osasi hänen kanssaan keskustella. Minun ryhmäni kolme muuta olivat ylioppilaita, mutta kauhukseni huomasin, että he osasivat ruotsia hyvin heikosti eivätkä hallinneet edes poliisin ammattisanastoa. Aluksi tutkinnonpitäjä kyseli koulutuksemme ja kuultuaan minun olevan vain keskikoulun käynyt, niinpä hän käydyn keskustelun aikana alkoikin hiillostaa minua. Vastailin hänelle aivan mukavasti ja käytännössä puhuimme lähes koko ajan kahdestaan. Toiset hieman vastailivat joitakin asioita ehkä lyhyesti muutamalla sanalla täydentäen. Muutoin he olivat täysin unohduksissa. Minulle tavallinen poliisin ammattisanasto ei tuottanut vaikeuksia. Viimein opettaja oli tyytyväinen ja kirjoitti kaikille todistukset tyydyttävästä kirjallisesta ja suullisesta kielitaidosta. Kirjoittaessaan näitä todistuksia, joihin tarvittiin arvo, erään oppilaan kohdalla kysyi: ”Eldre konstaapel?” Vastauksena oli: ”Nej Yngre!” Nämä olivatkin ainoat sanat, mitä hän puhui suullisen ruotsinkielien kokeissa ja sai samanlaisen todistuksen kuin kaikki muutkin.

Poistuttuamme luokasta toiset kiittelivät minua kovasti, että olin järjestänyt heille kaikille läpimenon. Sen jälkeen minun ei tarvinnut pitkään aikaan maksaa omia kahveitani kanttiinissa.

Onneksi tämä suoritus tuli tehtyä juuri silloin. Ollessani päällystökurssilla minun ei enää tarvinnut tästä huolehtia eikä edes istua ruotsinkielien tunneilla, koska minulla oli tuo vapisevin käsin kirjoitettu todistus. Monet kertoivat myöhemmin, että kokeen läpimeno ei ollutkaan enää läpihuutojuttu, kun kielilautakunnan jäsenenä oli tiukka nainen. Siellä oli ensin pitänyt kirjoittaa pitkä aine jostakin yhteiskunnallisesta aiheesta ja vuorotellen tapahtuneessa keskustelussa eräskin yrittäjä valitti, että piti puhua tähtitieteestä eikä se ollut oikein hänen alansa, varsinkaan toisella kotimaisella.

Alkeisopetusta sata vuotta sitten

Varpu Lammi

Parkanon pappilassa lapsena asunut äitini Martta Jalonen oli saanut kirkkoherra Tommilan tyttäreltä Sirkalta vuonna 1909 painetun lukukirjan. Siinä teksti on osaksi fraktuurakirjaimin kirjoitettua ja kuvat ovat käsin piirrettyjä. Osa kirjan sivuista on vielä tallessa.

Kirjan tekijä on Herman Niemi ja nimenä on
**LUKUKIRJA KANSAN LASTEN
ALKEISOPETUKSEN TARPEEKSI.**

Tekijä mainitsee, että kirjan tärkeänä tarkoituksena on innostaa lapsia harrastamaan kaunista, hyvää, jaloa ja oikeata sekä antaa heille hyödyllistä tietoa. Usein on lukukappaleiden perässä aiheeseen sopiva mietelause. Tässä niistä esimerkkejä:

Minkä tänään voit tehdä, sitä älä jätä huomiseksi!

Waate kaunis wanhanakin, jos on puhdas ja eheä.

Eläissään apuasi kaipaa äiti kulta. Turha on apusi, kun äidin peittää multa.

Hyvä sana päivänpaiste – kova sana pakkaspuuska.

Pidä tallella tavarat, kalut kaikki korjussansa, niin et suotta suututtele, mieliharmissa murise!

Taito töitä toimittaapi; mies, ken taidon tawoittaapi.

Hädässäsi, waarassasi pidä maltti mukanasi; kaikki tietää suuri Luoja, hän on myöskin awuntuoja!

Teoistansa tuhman tunnet, pahan lapsen puheistansa.

Opi, lapsi, antamaankin, älä aina ottamaan; sääliwäistä rak-kautta kaikkialla kaiwataan!

Ohessa piirroskuva kirjan sivulta 151.

Kuvaan liittyy lukukappale Syksyn saapuessa, josta näyte:

Päivät olivat käyneet lyhyemmiksi. Riivistä kuului puiden kolkkinaa. Kesän aikana oli muokattu pelto rukiinkylvöä varten. Se oli kynnetty kahteenkin kertaan ja välillä lannoitettu. Nyt se taas hienomultaiseksi ladattiin. Ja siihen isä kylvi siemenjyvät, jotka äsken oli riihessä puitu. Sinne multaan ne sitten sekoitettiin. Rietu ja Siro olivat katselemassa, kun isä kylvi ja Elkkö Putella seotti siementä peltoon.

”Isä!” sanoi Siro. ”Eikö ole sääli mullata maahan noita kauniita jyviä, jotka niin suurella työllä ja vaivalla vihdoinkin on säkkiin saatu?” ”Olisi kyllä, lapseni, jos ei se olisi Luoja sääntö”, vastasi isä. ”Sillä vilja ei kasva siemenettä. Joka ei tahdo muokata maata eikä kylvää siementä, hän saa turhaan odottaa satoa.”

Viikkokauden kuluessa ilmaantui sitten peltoon punertavia oraania. Ne lupasivat satoa tulevaisuudeksi.

Kirjassa on kuvauksia lasten jouluodotuksista eräässä luvussa. Lasten nimet ovat Antero, Ujo, Päivö, Iivo ja Hilppa. Joulua kuvataan ikään kuin henkilönä, joka tuo iloisia elämyksiä. Poimitaanpa yksi kappale: Joulusta astui Iivon luo, ”Miksi olet minua niin hartaasti odotellut?” kysyi joulusta. ”Sinä olet niin rakas”, vastasi Iivo. ”Siksi olen sinua odotellut. Rakas olet kotonakin, kun laulamme kynttilöiden valossa ja kuuntelemme kertomuksia Vapahtajasta. Mutta kirkossa on vielä hausempi. Hauskaa on matka Rus-

kolla isän ja äidin kanssa yön pimeydessä. Paljon muitakin ajaa samassa joukossa. Kulkuset soivat. Talot ovat kuin suuria lyhtyjä, Sillä joulukynttilät loistavat niiden akkunoista. Mutta kirkko kummullansa on suurin ja kaunein lyhty. Sen monista akkunoista tulvailee kirkas valo yön pimeyteen. Kirkonkellot kaikkuvat juhallisesti. Ja kellonsoittajan lyhty ylhäällä tornissa loistaa kuin taivaan kirkas tähti. Ja kun astun kirkkoon, niin kirkas valo hulmuu vastaan. Muistan iso-äitini huokauksen: ’Oi, kuinka kirkas ja ihana onkaan valo siellä taivaassa, josta Jeesus-lapsi tuli maailmaan!’ Nyt iso-äiti jo on sitä näkemässä. Mutta minä haluan päästä kirkkoon.”

Tähän sopinee vielä kirjan lopusta laulu Joulukirkkoon:

1. "Pystyyn! Nouskoon joutuisasti, kellä kirkkoon halua!"
Näinpä isä kuuluvasti lausuu jouluaamuna.
2. Jopa lapset vähitellen rupeavat heräämään.
Jukka istuu haukotellen, toiset hieroo silmiään.
3. Pian kaikki vaattehissa walmihina owat jo.
Pihassa myös waljahissa wartoo isän raudikko.
4. Isä istuu ajajana, äiti taakse istahtaa;
Maiju, Jukka, Mari, Nana siinä sijan myöskin saa.
5. Pimeä on aamu vielä, eikä näy päivän koi;
mutta nyt jo kirkkotiellä monen humman kellot soi.
6. Tää on matka juhlallinen pimeässä valohon,
hauska sekä turvallinen reessä isän Raudikon.
7. Jopa alkaa kirkko kaukaa kummultansa häämöttää.
Humisten jo kellot kaikaa, jouluvalot wälkkyää.
8. Hepo taukoo juoksustansa, kirkon luo jo saawutaan;
siitä isän, äidin kanssa joulukirkkoon astutaan.

Parkanon Pentin alueen historiaa – Saatiin juokseva vesi keittiöön

Paula Oksanen

Elettiin sodan jälkeistä aikaa Suomessa 1940–50-luvun vaihetta, alkoi perheiden perustamisvaihe, kun miehet palasivat sodasta.

Rintamamiestalot oli tyypillisiä sen ajan asumuksia. Tällaisia taloja valmistui Pentin alueellekin yhdeksän melko samaan aikaan.

Juomaveden saanti tuli pulmaksi, kun pihoihin kaivettujen kaivojen vesi olikin juomakelvotonta, liian rautapitoista.

Lähistöltä löytyneeltä lähteeltä haettiin juomavesi ja lähiojasta ja prunnista muu käyttövesi.

Meidän yläkerrassa asui silloin isän veli Viljo Tyrkkö. Hän oli opiskellut rakennusala, alkoi laskeskella josko sieltä lähteeltä saataisiin vesi putkia pitkin tulemaan omalla paineella joka talouteen, yläkerran asuntoihinkin.

Kylän miehet pohtivat asiaa ja päättivät lopulta alkaa suuren urakan, se ei ollut mikään pikku homma. Ojan kaivamiseen ei ollut nykyajan kaivureita vaan savimaa-han piti kaivaa ojaa lapiolla, matkaa oli noin 400 metriä. Nykyajan muoviputkiakaan ei silloin ollut vielä kaupoi-

Lähteelle rengastettiin ensiksi yksi kaivo se ei riittänytään kulutukseen, alkoi pumppausvuoro, siinä lapsetkin joutui hommiin viikottain jokaisesta taloudesta käytiin pumppaamaamassa painetta putkistoon, kunnes tehtiin useampi kaivo loppui pumppaaminen.

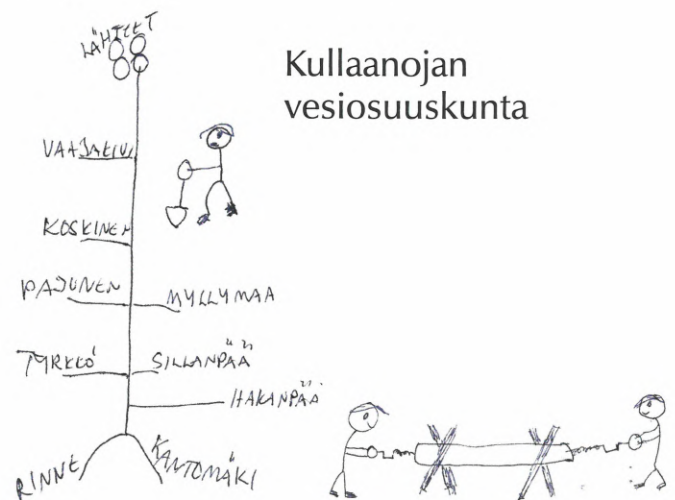
sa, vaan nekin täytyi tehdä itse.

Putket tehtiin puusta kairaamalla sisuksia, niitäkin meni linjaan useampia kappaleita.

Lähteelle rengastettiin ensiksi yksi kaivo se ei riittänytään kulutukseen, alkoi pumppausvuoro, siinä lapsetkin joutui hommiin viikottain jokaisesta taloudesta käytiin pumppaamaamassa painetta putkistoon, kunnes tehtiin useampi kaivo loppui pumppaaminen.

Nykytekniikka alkoi 70-luvulla lisääntyä. Talouksiin tuli suihkuja ja pesukoneita, eikä paine riittänyt enää. Samaan aikaan kaupungin vesijohto ja viemäröinti tuli Pentin alueellekin ja lähdevesi jäi kukkien kasteluvedeksi.

Niin kuivaa kesää ei ole ollut koskaan, että vesi olisi lähteestä loppunut ja putkistokin on vieläkin melko hyvässä kunnossa, vaikka Karvian tiekin tehtiin lähelle kaivoja.

Pakinaa Parkanosta p-kirjaimella

Sakari Moisio

Pakinaa Parkanon pitäjän pappilan perhepiirin päivästä. Parkanon pitäjän pappi Paavo Petäjä pohdiskeli parhailaan puhetta pyhäksi pappilan pirtin pöydän päässä. Pian pappi piti pienen paussin pistäytyen polkupyörällään postissa. Papin parempi puolisko Paula paikkaili perheen pukimia porstuan pitkällä penkillä. Pappilan palvelijatar Pirkko paimensi parhailaan päsejä pappilan pellolla. Pappilan pojat pelasivat pesäpalloa Parkanon poikain parissa pappilan pihassa. Pelin päätyttyä pojat päättivät pitää pientä pilaa paimenessa pellon pientareella päivää paistattelevalle Pirkolle. Pojat paikasivat pallonsa päin Pirkon puota. Pirkko parkaisi pahasti. Pojat pötkivät pakoon Pirkon pinkaistessa poikien perään. Pojat pääsivät piiloon pappilan pihan perälle. Pirkko palasi pellolle pääsien pariin. Pian pojat palasivat piilostaan pellolle Pirkon puheille paheksuen pilaansa. Pellolta pojat palasivat pihaan potkimaan palloa,

Parkanon poliisi Pentti Ponteva piti puhallusratsiaa pankin parkkipaikan paikkeilla. Puhallutusten päätyttyä poliisi pisti pillit pussiin palaten poliisiasemalle. Pian Pirkkoon pihkautunut poliisi pirautti puhelimellaan Pirkolle. Pirkko pyysi poliisia pistäytymään pellolla. Pian poliisin popeda porhalsi pappilan pihaan. Pihalta poliisi pomppasi pellolle Pirkon puheille pistäen pusun Pirkon poskelle. Pirkon posket punastuivat poliisin pikaisesta pususta päivän paisteessa.

Pojat päättivät pallon peluun puikahtaen poliisin perään pellolle pieniä pahuuksia pohtien. Pojat piirittivät pääsin poliisin peräpuolelle pukaten pääsin puskemaan päin poliisin persuusia. Poliisi parahti pääsin puskusta, puhisi poikien pilasta päästään pitkät purinat poikien pahuudesta. Pirkolta pääsi poru poliisin puolesta. Pojat pinkaisivat pakoon piiloutuen puiston pensaiksoon. Pian poliisi palasi pellolta pihaan poistuen popedallaan paikalta poliisiasemalle päivystämään paikallisten puuhia. Pojat palasivat pensaikosta piiloistaan pallopeliansä pariin, Pirkko pisti pääsit pilttuuseen, palasi pirttiin paistamaan piirakoita papin perheelle päivällispöytään. Päivällispöydässä perheen pienin puheli poikien pahuudesta pellolla. Päivällisen päätyttyä Paavo-pappi piti pitkän puhuttelun pojille pistäen pojat pahuuksistaan pilkkomaan puita puuvajaan. Pilkottuaan puut pojat pääsivät pyöräilemään Parkanon poikain pariin.

Päivän päättyessä pappilassa peseydyttiin, puettiin puhtaat pyjamat päälle, paneuduttiin pitkälleen peteihin. Päivä Parkanon pappilassa päättyi parhain päin.

(Tarinan henkilöillä ei ole mitään yhteyttä kehenkään todelliseen henkilöön, vaan ne ovat täysin mielikuvituksellisia.)

Nuoren miehen jouluku

Hannu Tiainen

Nuori mies katselee vuokraamastaan vinttihuoneen ikkunasta kadun toiselle puolel. Tuttu naapurin mies irrottaa jostain hankittua joulukuusta auton tavaratelineestä. On joulun aatonaatto. Poistuu sitten ikkunasta sängylle loikoilemaan hajanaisin miettein. Jouluku on humpuukia, on aika päästää eroon perinteistä, uskonnollisuudesta ja kaikesta markkinahumusta. Siksi mies on päättänyt viettää joulunajan yksin nuhjuisessa pienessä huoneessaan, aivan kuin tavallisen askeettisen viikonlopun, muutama hernekeittopurkki pöydällä, kirjat ja radio seuranaan.

Ajatukset joulusta eivät jätä rauhaan, saaden miehen levottomaksi. Äiti, veljet ja siskot ovat jo maalla, tuttuakin tutumpaa jouluviettoa valmistelemassa. Hermostuneena avaa radion, mielen rauhoittamiseksi, pinnalle nousevan ikävän torjumiseksi. On torkahtamaisillaan, kun kuuluttaja kertoo alkavan perinteisen ohjelman: Joululahjavalvojaiset. Jostain syystä hän ei sulje radiota.

Kohta alkaa soida Jussi Björlingin laulama Jouluyö. Laulun myötä mieli herkistyy, viiltävä kaipuu siivittää aatokset lapsuuden, nuoruuden jouluihin. Kuusenhaakureissut, koristelut, kaikki yhteiset joulunvalmistelut, kinkun ja lipeäkalan tuoksu ja vihdoin kauan odotettu jouluaatto, tulvahtavat elävänä syvälle sielun syövereihin.

Yhä valvoen, kellon käydessä puoltayötä, jouluku ei vaan jätä miestä rauhaan. Yö on ehtinyt aaton puolelle, mies nousee ylös, katsoo ikkunasta tähtitaivaalle ja tekee äkkiä ratkaisun. Pukee päällensä ja pakkaa laukkuun muutamia vaatteita, rientää kiristyväan pakkasyöhön. Saa kylmästä kärsivän auton vaivoin käyntiin, hurauttaa maantielle suuntana rakas lapsuudenkoti.

Kilometrit taittuvat kylien ja kotien nukkuessa, eläimet menneet kuka minnekin nauttimaan joulun rauhasta. Talvinen maisema puiden lumivaippoineen pitää mielen virkeänä, saa hyvälle tuulelle matkan taittuessa kohti kotikontuja. Kello alkaa lähettää aamu viittä kun vihdoin avautuu tuttu kotitie.

Keittiöstä hohtaa valo, mies ajaa pihaan sammuttaa auton, ikkunassa verho heilahtaa. Ulko-ovi on auki, koputtaa eteiseen oveen ja astuu sisään.

Äiti pöydän edessä, jauhoinen essu päällään, piiraskaulin kädessä katsoo ovele, hymy huulillaan. Poika on sittenkin tullut joulunviettoon. Ovensuusta kuuluu, ääni väristen: Hyvää joulua, äiti.

Mirjam ja Viljo Törmä - Kihniöläisen yrittäjäperheen tarina

Pirjo, Paula ja Kari Törmä

Kihniöläiset Mirjam ja Viljo Törmä aloittivat yhteisen elämäntapaileensa 1950-luvulla. Ensi tapaaminen tapahtui Kankarin tanssilavalla, mikä oli hyvin tyypillistä tuohon aikaan, jolloin tanssilavoja oli kesäisin melkein joka kylässä.

Mirjam ja Viljo edustavat vanhoja kihniöläisiä sukuja. Viljo oli kotoisin Kihniön Törmän kylästä ja Mirjam Kovasen kylästä. Perheet olivat tuohon aikaan lapsirikkaita. Koska kotitalalta ei löytynyt kaikille töitä, oli monen lähdeettävä heti kansakoulun jälkeen vieraalle töihin. Näin oli myös Mirjamin kohdalla, hän työskenteli koulun jälkeen kauppa-apulaisena sekä Parkanossa että Kihniöllä.

Viljo oli puolestaan jo nuorena päättänyt, että hän ei ryhdy maanviljelijäksi. Hän aloitti Kihniöllä taksiryrittäjänä asevelvollisuuden suorittamisen jälkeen. Palvelu autoujoukoissa vaikutti varmasti ammatinvalintaan.

Yrittäjyys oli ollut Viljon ja Mirjamin haaveena jo nuorena. He rakensivat omakotitalon Kihniön kirkonkylään 1950-luvulla, joka oli elinvoimaista aikaa kunnassa. Monet – lähes parikymmentä – kirkonkylän raitille tunnusomaista kaksikerroksista noppataloa rakennettiin samoihin aikoihin. Tuohon aikaan melkein joka pääräitän talossa oli kauppa, kahvila tai verstaas alakerrassa ja yläkerrassa asuttiin. Törmän taloa laajennettiin pariinkin otteeseen, jolloin taloon tuli myös vuokrahuoneistoja. Mirjamin ja Viljon suurperhe – lapsia saatiin seitsemän – asui talon yläkerrassa, kuten tapana oli.

Mirjam ja Viljo Törmän kihlakuva. ”Vanhemmillamme oli ominaisuuksia, jotka täydensivät toisiaan. Äiti oli työssä ja kotona tehokas organisaattori, jolla oli jalat maassa. Isä oli hyvän tyyliä omaava esteetikko, jolla oli unelmia, joista monet toteutuivatkin. Vanhempien yhteistyössä oli voimaa.”

Mirjam Törmä nuorena kauppiana.

Mirjam piti sekatavarakauppaa Törmän talon alakerrassa ja Viljo ajoi taksia. Yrittäjätoiminta laajeni, kun kunnanlääkäri Kalevi Koski kannusti Viljoa hankkimaan ambulanssin kunnan palvelemiseen. Tämä suunnitelma toteutui 1960-luvulla. Laajimmillaan perheen yrittäjätoiminta oli, kun kaupan lisäksi oli ambulanssi, kaksi taksia ja vuokralaisia neljässä huoneistossa. Viljo toimi ammattiautoilijoiden järjestön puheenjohtajana yli 30 vuotta.

Törmän talo oli aina täynnä elämää. Tuohon aikaan kauppareisseille varattiin aikaa; kuulumiset vaihdettiin kaupan penkeillä ja pihassa istuen. Mirjam ja Viljo olivat seuralaisia ja viihtyivät ihmisten parissa. Kanta-asiakkaita myös arvostettiin; Mirjamilla oli jo aikaisessa vaiheessa tapana antaa heille jouluna lahjaksi hyasintti ja suklaasia, joita me lapset paketoimme vuosien kuluessa satamäärin. Kun yrittäjäperheen lapset olivat pieniä ja yritystoiminta vilkasta, oli arjen avuksi palkattava kotiapulainen, kauppa-apulainen ja taksikuskeja, joista tuli osa perheen arkielämää. Usein myös isovanhemmat, muut sukulaiset, naapurit ja ystävät vierailivat kylässä.

Iso talo puutarhoineen loi hyvät puitteet seitsemän lapsen ja heidän kavereidensa vapaa-ajan leikeille ja peleille. Niihin aikoihin lapsilla oli harrastuksena urheilu: kesällä uitiin ja talvella hiihrettiin, luisteltiin sekä osallistuttiin urheilukilpailuihin. Myös kunnankirjasto oli tärkeä paikka ja pyhäkoulussa käytiin sunnuntaisin ennen kouluikää.

Viljo oli kiinnostunut uudesta tekniikasta; hän osti yhden kylän ensimmäisistä televisioista, jota iso osa kylän lapsista kokoontui katsomaan. Samoin Viljo hankki taksiautoon radiopuhelimen heti, kun se oli mahdollista. Radiopuhelin oli ison salkun kokoinen ja sen kantosäde oli 60 km. Radiopuhelin helpotti Mirjamia taksikyytien järjestämisessä laajan kunnan alueella.

Viljon harrastus oli kesämökkien rakentaminen; niitä tehtiin useita. Sen ajan rakentaminen oli hartiapankkirakentamista kylänmiesten ja sukulaisten kanssa.

Joulutarina

Törmän perheen tarinoita sellaisena kuin perheen lapset ne muistavat nyt aikuisina:

”Perheessämme on aina ollut traditioita ja paljon juhlia. Joulua vietettiin joka vuosi samalla tavalla: joulusauvan jälkeen kirkkoon ja sen jälkeen jouluateria, jonka yhteydessä luettiin jouluevankeliumi ja laulettiin ”Enkeli

Viljo ja ambulanssi. Viljo Törmä aloitti ambulanssitoiminnan Kihniöllä 1960-luvulla. Veijo Törmä jatkoi ambulanssi- ja taksiryhtijänä Viljon jälkeen.

Viljon ensimmäinen auto. Taustalla Kihniön kirkonkylän kansakoulu, jonka merkitys oli tärkeä lapsille. Koulu oli opetuksen ja sivistyksen jakaja. Sen hyvät opettajat antoivat eväitä elämään.” Erityisesti muistamme kaikki lapset lämmöllä Irja Yliahoa ja Terttu Hellgreniä.”

Kihniöläinen tapa

Kihniön kirkonkylässä oli aiemmin tapana, että kyläläiset muistivat yhdessä 50-vuotta täyttävää naapuria. Päivänsankarin talon eteen kokoonnuttiin keskiyöllä ja laulettiin onnittelulaulu. Lahjaksi syntymäpäiväsankarille vietiin puinen keinutuoli. Sekä Mirjam että Viljo olivat syntyneet 1929 ja täten kotiin saatiin samana vuonna kaksi keinutuolia.

taivaan". Joulumateriaalille pukeuduttiin aina parhaimpiin pyhävaatteisiin. Yhtenä aattoillan kohokohtana oli lasten odottama Joulupukin vierailu ja lahjojen jakaminen.

Tämän jälkeen menttiin hautausmaalle sytyttämään kynttilät ja laulettiin isovanhempien haudoilla "Maa on niin kaunis". Isä-Viljolla oli aina iso kassallinen hauta-kynttilöitä mukana. Hän kertoi elämäntarinoita kihniöläisistä, joille hän oli luvannut viedä joulukynttilän haudalle, jos kukaan muu ei ollut sitä tehnyt. Kotiin päästyämme juotiin joulukahvit ja syötiin herkut. Vietämme edelleen jouluja samalla traditiolla äiti Mirjamin luona, nyt jo kolmessa sukupolvessa!"

Lapsuuden muistoja

Pirjo, Paula, Veijo, Kari ja Arto Törmä lapsina. Kuvasta puuttuvat nuorimmat sisarukset Päivi ja Pia. "Vanhempamme aloittivat työelämässä heti kansakoulun jälkeen eikä heillä ollut mahdollisuutta jatko-opiskella. Lapsilleen he korostivat opiskelun ja ammatin hankkimisen tärkeyttä. Lapsista kolme on valinnut ammatikseen teknisen rakennusalan ja neljä toimii terveydenhoitoalalla." Tällä hetkellä Mirjamin ja Viljon jälkeläisiä on seitsemän lasta, viisitoista lastenlasta ja kuusi lastenlastenlasta.

"Päällimmäisinä muistoina lapsuudesta kotitalossamme, jonka tontin nimikin on Onnela, tulee mieleen nauru, huumori, elämänilo ja yhdessä tekemisen meininki.

Isä Viljon luontaisia ominaisuuksia oli positiivinen elämänasenne sekä läsnäolemisen taito. Vanhempien yhteisiä elämänarvoja olivat rehellisyys, ahkeruus, suvaitsevaisuus ja lämmin huumori. Kaikki lapset osallistuivat

kodin töihin ikänsä mukaisesti. Viljo-isällä oli kyky tehdä työn tekemisestä mukavan leikinomaista; työn valmistuttua saatiin myös aina jokin pieni palkinto.

Koskaan ei eroteltu tyttöjen ja poikien töitä, vaan kaikki osallistuivat niin siivoukseen, ruoanlaittoon, autojen pesuun yms. Perheessämme toteutui jo tuolloin tasa-arvokasvatus periaate.

Kaikille lapsille järjestettiin syntymä- ja nimipäivät täytekakkuineen, uuden vuoden aattona valettiin tinat ja Juhannuksena lämmitettiin mökillä savusauna ja uitiin ja syötiin ulkona. Vielä nykyäänkin kokoonnumme joka Juhannuksena mökille Törmän Kärpälämäkeen, Kankarille."

Matkailukokemuksia

"Kesäisin tehtiin matkoja Suomen eri kaupunkeihin, joissa käytiin museoissa ja kulttuurikohteissa. Myös Lapin-matkoista muodostui traditio, josta myös lapset pääsivät nauttimaan. Vaikka lomat olivat nopeasti päätettyjä ja lyhyitä, kaikki nauttivat niistä.

Vanhempamme viettivät ensimmäisen ulkomaan lomansa 1970-luvun alussa. Tuolloin he matkustivat kuudeksi viikoksi Amerikkaan tapaamaan Amerikan-sukulaisia, joita oli meillä vieraillut lapsuudessamme melkein joka kesä.

Tämän lisäksi vanhempamme lomailivat ystäviensä kanssa muualla Euroopassa lähinnä aurinkolomakohteissa.

Vanhempiemme matkustusharrastus on ollut parasta kansainvälisyyskasvatusta perheen lapsille. Matkoilta kerrotut tarinat avasivat kielitaidon merkityksen tärkeyden."

Viljo ja Mirjam Amerikassa

Pliikkain vihois on niinku
pitkäkarvasis vällyis.

(Parkano)

Lahjarahat menivät saukon jouluruokiin

Marita Koskinen

Elettiin aatonaattoja 70-luvun lopulla. Isäni Väinö oli juuri lähtenyt jouluruokaostoksille ja minä ajattelin lähteä lahjaostoksille, kun hän palaa. Suunnitelmat muuttuivat, sillä isä palasikin melko pian kantaen sylissään vahingoittunutta saukkoa.

Hän oli huomannut saukon tienreunassa Käenmäen tiellä entisen Metsäntutkimuslaitoksen, nykyisen Luken, kohdalla ja otti kyytiin. Luultavasti saukko oli joutunut jonkun auton tönäisemäksi, sillä sen suusta ja peräpäästä tuli hieman verta.

Kohta meillä alkoikin aikamoinen tohu ja touhu, kun mietimme miten toimia tästä eteenpäin. Koska saukko oli vahingoittunut, otimme yhteyttä eläinlääkäriin, jotta hän tutkisi eläimen vammat. Saimme kuitenkin vastaukseksi kehoituksen viedä eläin takaisin löytöpaikkaansa. Siitä huolimatta päätimme yrittää muita keinoja saukon pelastamiseksi.

Ensin piti saada saukolle sopiva oleskelupaikka. Sauunan ja pesuhuoneen patterit suljettiin, jotta tila pysyisi viileänä. Sitten kannoimme pesuhuoneen lattialle paljon lunta, jota piti päivittäin sinne lisätä osan sulaessa pois.

Sanomattakin selvää, että joulusaunaa ei meillä sinä jouluna lämmitetty, eikä suihkussakaan ensimmäisinä päivinä käyty.

Saatuamme saukon oleskelutilan kuntoon lähdimme viimein yhdessä isältä kesken jääneelle ostosreissulle. Alunperin olin suunnitellut hankkia joululahjat, joihin olin varannut 320 markkaa, mutta tapaus saukko muutti suunnitelmani täysin. Lahjoja en ostanut, vaan koko rahalla lohta saukolle pakastimen täydeltä. Isä kyllä hieman moitti minua kyseisestä hankinnasta, sillä hänen mukaansa järvestä kyllä saataisiin riittävästi ruokaa saukolle.

Saukko viihtyi pesuhuoneessamme hyvin, oli tosi kiltti eikä yrittänyt purra ketään. Lohi-, ym.kalat maistuivat, ja saukko alkoi pikkuhiljaa toipua. Kolmen päivän jälkeen veren tulo viimein loppui.

Naapuri sitten keksi, että kutsuu Helsingistä kylään serkkunsa, joka oli lähes valmis eläinlääkäri. Han saapui-kin, tarkasti tutki saukon ja totesi että hyvin on tapatur-

masta toipunut. Näin saatiin varmistettua saukon hyvinvointi, vaikka meitä kyllä vähän hirvitti pitää laittomasti rauhoitettua eläintä, mutta muutakaan ratkaisua ei siihen hätään keksitty. Tarkoitushan oli hoitaa eläin kuntoon ja palauttaa takaisin luontoon.

Leikkisää saukkoa oli hauska seurata, kun se lasketteli lumikasassa mäkeä, todella harvoin sellaista näkee omassa pesuhuoneessa. Kerran kotiin palatessamme vastaan tuli kovasti hengästynyt saukko, se oli onnistunut kiipeämään pesuhuoneessa olevan vesipadan päälle ja molskah-
tanut pataan, taistellessaan padasta pois padan kansi oli vääntynyt aivan mutkalle.

Vaikka aluksi yritimme pitää saukon toipumisolosuhteet rauhallisina, niin eipä se oikein hyvin onnistunut, tieto saukosta levisi ja meille alkoi virrata katsojia. Joulukossa oli kalastajia, jotka toivat tuliaisina kaloja ruokintaan. Useimmat olivat innoissaan saukosta ja ihastelivat sen leikkisiä touhuja, mutta mahtui joukkoon myös toisenlaisia mielipiteitä.

Pesuhuoneemme ovella kävi melkoinen kuhina, kun kaikki halusivat seurata veikeää saukkoja, jotkut istuivat tuoleilla pitkät tovit saukon puuhastelua seuraten kuin hyvää teatteriesitystä.

Koskaan ei sen jälkeen joulun ja loppiaisen välillä ole sellaista väkimäärää vieraillut kuin tuolloin. Loppiaisen jälkeen oli suunniteltu saukon palautus luontoon, koska se oli täysi toipunut. Viimeisenä aamuna ennen palautusta löysimme saukon pesuhuoneen eteisestä, jotenkin se oli saanut oven avattua ja nukkui nyt maton alla, vain pieni kuono pilkisti reunan alta.

Hyvästelimme meitä joulunajan viihdyttäneen lystikään saukon ja isä lähti saukkoa palauttamaan Kairosken lammen rantaan lähelle sulaa kohtaa. Häkistä päästyään saukko pinkaisi heti vauhtiin sulaa vettä kohden, mutta pysähtyi kesken matkan, kääntyi ja katseli isää pitkän tovin, aivankuin hyvästellen, kunnes viimein sukelsi veteen.

Muistoksi saukosta jäi valokuvia, videoita ja kalanha-juinen pesuhuone, joksikin aikaa.

Lea Patjaksen reseptejä ja kihniöläisiä perinneruokia

Maarit Lehto

Lea Patjas ja Ritva Markkola tarkkailevat klimppisopan valmistumista.
Kuva Ritva Markkolan kotialbumista.

Oheiset reseptit ovat pääosin Lea Patjaksen (1923-2018) arkistoista. Hän keräsi mittavan määrän reseptejä elämänsä aikana.

Kotitalousteknikoksi Orimattilan kotitalousopistosta valmistunut Lea Patjas tuli aluksi töihin Parkanoon Ylä-Satakunnan pyy:n palvelukseen vuonna 1949.

Elämäntyönsä Patjas teki neuvontatyössä. Hänen kotinsa oli Kihniön Niskoksella.

Ohessa on kuva pitopöydästä, joka nähtiin vuonna 2006 runtupäivällisillä Puumilan Taitotalossa. Ohjeet olivat pääosin peräisin kotitalousneuvoja Lea Patjakselta, joka emännöi vastaavaa tapahtumaa vuonna 1965 Kihniössä.

Reilu 40 vuotta myöhemmin kyseessä oli kihniöläisen Päivi Peltomäen opinnäytetyö. Hän järjesti tunnelmallisen tilaisuuden, runtupäivällisen, jossa oli tarjolla muun muassa klimppisoppaa, räätikkälooraa, perunalooraa, kakkoa, varilimppua ja nisupullaa.

Puumilan runtupäivällisellä vuonna 2006 ruoka valmistettiin pääosin Lea Patjaksen resepteillä. Kuva: Maarit Lehto

Sillijäädyke

1 tlk haarukkapalasillii sipulikastikkeessa
10 sentin pala purjoa tai pieni sipuli
1 nippu tilliä
2 dl kuohukermaa
1 dl smetanaa
rouhittua mustapippuria

1. Valuta sillistä liemi ja hienonna.
2. Silppua purjo / sipuli sekä tilli.
3. Vaahdota kerma, lisää smetana. Mausta tillillä ja mustapippurilla.
4. Huuhtele 8 noin 1-desilitraista leivosvuokaa kylmällä vedellä.
5. Täytä vuoat ja pakasta.

Naurisleivät

600 g nauriita
0,5 l vettä
2 tl suolaa
25 g hiivaa
0,5 dl öljyä tai voisulaa
siirappia
2,5 dl karkeaa ruisjauhoa
n. 7 dl hiivaleipä- tai vehnä jauhoa

1. Keitä nauriit kypsiksi suolalla maustetussa vedessä.
2. Soseuta ja lisää keitinvesi taikinaan.
3. Sekoita kuumaan soseeseen ruisjauhot ja anna imeltyä haaleaksi asti.
4. Lisää hiiva ja alusta vehnä jauhoilla.
5. Lisää voisula.
6. Kohota.
7. Leivo pieniä reikäleipiä (6 kpl). Anna kohota ja pistele tiheästi.
8. Paista 250 astetta noin 20 minuuttia.

Kihniöläinen juhlarinkeli Lea Patjaksen ohjein

1 l maitoa
120 g hiivaa
6 munaa
5,5 dl sokeria
1 rkl suolaa
2,5 rkl kardemummaa
2,4 kg vehnä jauhoa
450 g voita
4 dl rusinoita
Päälle: voidellaan munalla, laitetaan mantelia ja raesokeria.
Paisto 200 astetta noin 30 minuuttia.

Käristys

500 g porsaanlapaa
3 tl suolaa
2 sipulia
10 maustepippuria
5 dl kiehuva vettä

1. Liha leikataan ohuiksi viipaleiksi.
2. Viipaleet ruskistetaan kuumassa pannussa rapeiksi ja maustetaan.
3. Viipaleet laitetaan pataan ja lisätään myös samassa rasvassa ruskistetut sipuliviipaleet.
4. Pannu huuhdellaan kiehuvalle vedelle ja liemi kaadetaan lihapalojen päälle.
5. Lisätään pippurit ja käristys haudutetaan kypsäksi kannellisessa padassa.

Lähde: Maaseutuarkisto, Satakunnan
pitäjäruoat (Kihniön perinneruoka)

Imelletty perunaloora

(4:lle)
2 kg perunoita
vettä
3 rkl puolikarkeitä vehnä jauhoa
1-2 rkl siirappia tai sokeria
suolaa
1 tl kanelia
6-7 dl maitoa
0,5 dl voisulaa

1. Kuoritut perunat keitetään suolattomassa vedessä kypsiksi. Survotaan kuumina hienoksi.
2. Perunasurvokseen lisätään vehnä jauhot. Seos jätetään lämpimään paikkaan ainakin pari tunniksi.
3. Pinnalle ripotellaan vähän vehnä jauhoa ja astia peitetään kannella.
4. Kun maku on imelä, sekoitetaan joukkoon voisula, maito ja suola. Kaneli voidaan sekoittaa joukkoon tai ripotella laatikon pinnalle.
5. Seos kaadetaan voideltuun vuokaan, pinnalle voinokareita.
6. Paistetaan miedossa lämmössä noin 150 astetta 2-3 tuntia.

Lähde: Maaseutuarkisto, Satakunnan
pitäjäruoat (Kihniön perinneruoka)

Räätikkäloora (lanttulaatikko)

(100 henkilölle)

25 kg lanttua

300 g korppujauhoja

siirappia, valkopippuria, muskottipähkinää,
maitoa ja voita

Lähde: Lea Patjas

Lusikkaleivät

200 g voita

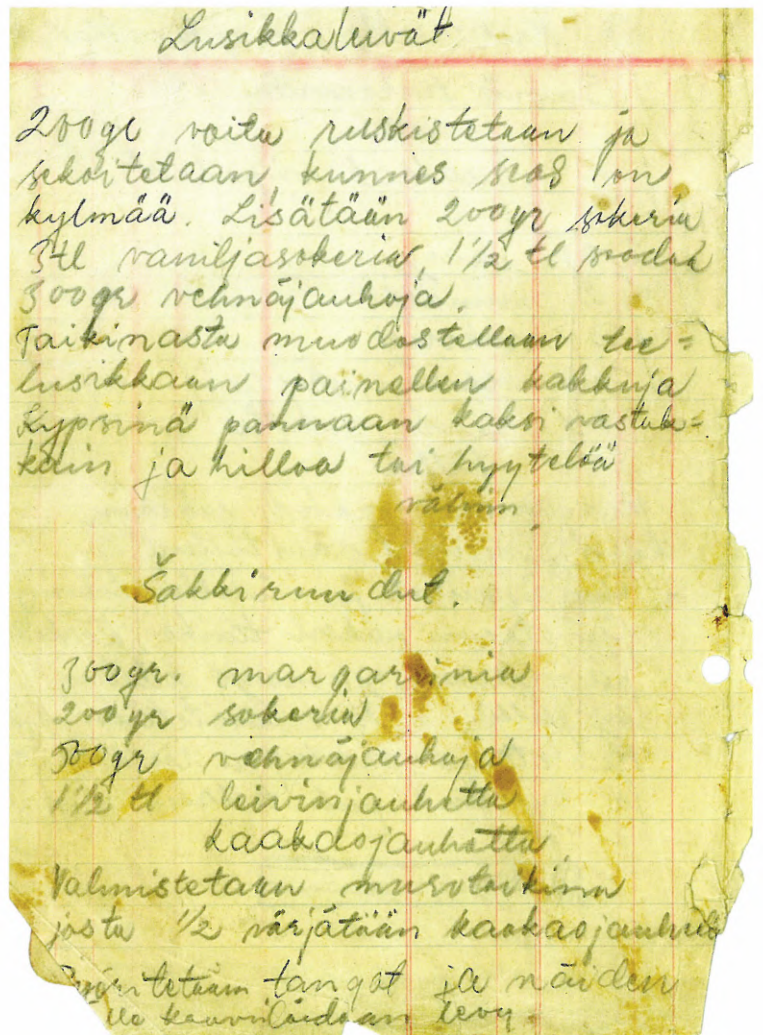
200 g sokeria

3 tl vaniljasokeria

1,5 tl soodaa

300 g vehnä jauhoja

1. Voi ruskistetaan ja sekoitetaan, kunnes seos on kylmää.
2. Lisätään sokeri, vaniljasokeri, sooda ja vehnä jauhot.
3. Taikinasta muodostetaan teelusikkaan painellen kakuja.
4. Paistetaan 175 asteessa noin 12 minuuttia.
5. Kypsinä pannaan vastakkain ja hilloa tai hyttelöä väliin.

**Parkanon
PUUPISTE**

**Joka kodin edullinen
ostospysäkki!**

**EURO
HAMSTERI**

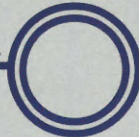
KANKAANPÄÄ • PARKANO • KURIKKA

PARKANON APTEEKKI

Parkanontie 60
03 448 2022

KULJETUSLIKE **Ohraluoma Oy**

**PARKANON
AUTOK** **ULU**
Roihanraitti 2
(03) 448 2142

**Metallialan alihankintapalvelut
Hitsausinsinööripalvelut**

Mäkiviinikankatu 30, 39700 PARKANO
Heikki Saarela 0500 636 190
• saarelanmetalli@ippnet.fi
Samuli Saarela 040 196 1629
• samuli.saarela@ssaweld-eng.fi

SORVAAMO E. AALTO

TARVIKEMYYNÄ

- LAAKERIT
- HYDRAULIIKKA
- VOITELUAINET

kiilahihnat - rullaketjut - nivelakselit
voimansiirtotuotteet - akut - ruuvit
Puh. 03 448 1580

Eira's Shop

OSTO- JA MYYNTILIIKE

- LAHJATAVARAT
- TALOUSTAVARAT
- TYÖASUT

Varta paristot - työkalut
talous- ja wc-paperit - koristeet

KAHVIO

PESULA

Pesemme miltei kaikkea!
Varmasti EMME PESE NAHKAA

Puh. 040 538 1339
Parkanontie 90, Parkano

Ahertajankatu 3
39700 PARKANO
info@lamminmaki.fi
www.lamminmaki.fi

Puh. (03) 440 190
Fax (03) 440 1919
Päivystyspuh.
0500 621 241 / 050 502 0520

Lounas • Kahvila • Ravintola
Kokoukset • Juhlat • Muistotilaisuudet

Raijanholvi

Tule tutustumaan vanhan pankin tiloihin

Kysy ryhmäruokailua

Lounas klo 10.45-14.00

Avoimma ma-pe klo 10.00-16.00,
muina aikoina sopimuksen mukaan.

Parkanontie 53, Parkano • 040 727 0365 • www.raijanholvi.fi

Kankarin Kaluste Oy · Kankarintie 641
39820 Kihniö
Puh. 03 440 170 · Fax. 03 440 1720
kankari@kankari.fi · www.kankari.fi

PIHVILIHAA

Suoraan tuottajalta
Pertti Runsas 0400 441288
Irene 040 8376 708

LVI-TALO KANNOSTO

Jalasjärvi • Parkano

hanakat
ASIAANTUNTIJALIIKE

Lounaskahvila

Kokki Katriina

Lounas noutopöydästä
10.30 - 14.00 8€

www.kokkikatriina.fi

Katriina Vaara-Nurmi
Sepänkatu 9 39700
Parkano
+35840-5120658
katriina.vaaranurmi@kokkikatriina.fi

0400 621 625
0400 737 344

**FIN- , EUR- JA KERTAKÄYTTÖLAVAT SEKÄ
LAVAKAULUKSET**

PARLAVA OY

Kankarintie 35-19
39750 Kuivasjärvi
Puh. 0400 383860
www.parlava.fi

Paroonin

- varaosat • 4-pyöräsuuntaukset
- pakokaasumittaukset (bensa, diesel, OBD)
- määräaikaishuollot • vikakoodit

Puh. 043 217 0666

Teollisuustie 20, Parkano • ma-pe 8-17, la 9-13

EUROMASTER

RENGASPAROONI Puh. 03 448 2149

- renkaat, vanteet • asennukset
- moottoripyörien, moottorikelkkojen ja mönkijöiden varaosat

PIHVILIHAA

Talosen tila

Parkano

0400 627 975 / Marianne

0400 335 889 / Arto

HAMMASLÄÄKÄRIASEMA
TempoDent
plusterveys

Tilausliikenne
Marttila Tours Ky

Bussit 19-61 p.

 0400 464 444

Tietokone myynti ja Huolto
TOPSHOP
Parkanontie 51 PARKANO
p.0405457113

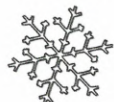
*Rauhaisaa Joulua ja
Onnea vuodelle 2019!*

KORJAAMO
Juhani Korpela
puh. 0500 225609

HIUSHOITOLA
PARTURI-KAMPAAMO
IRMA JÄRVENSIVU

Myllyjoentie 19, Kihniö,
p.044 048 4409

- ❖ Myös hajusteettomat ja terapeuttiset hiustenhoitotuotteet
- ❖ Lahjakortit ja kotikäynnit

*Hyvää Joulua ja
Onnellista
Uutta Vuotta 2019*

KIHNIÖN

Osuuspankki

KIHNIÖN SEURAKUNTA

*Rauhallista Vapahtajan syntymäjuhlaa ja
siunattua vuotta 2019*

**Rauhallista Joulua &
Onnekasta Uutta Vuotta 2019**

Kolmostien Terveys
Pihlajalinna

Hiusstudio Qtar

Avoinna

ma-la sopimuksen mukaan

Ajanvaraus puh. 045 260 5818

Kihniöntie 55, Kihniö

-Jenni Laine, Elise Rautalahti ja Susanna Jämiä-

**KUUSISAAREN
KAIVIN OY**

044 200 5522

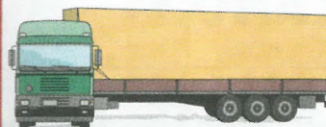
**Hyvää joulua
ja onnellista
uutta vuotta!**

Tänä vuonna olemme tukeneet
kotimaisia ammattikorkeakouluja ja
tehneet yritys vapaaehtoistyötä ympäri
Suomen. Yhdessä hyvä joulukuu tulee.

OP Satapirkka

Kotimainen palveleva katsastusasema Parkanossa

**Paketti- ja henkilöautot sekä kevyet
perävaunut
ilman ajanvarausta.
Raskaskalusto ajanvarauksella.**

Asema avoinna Ma 9.00 - 17.00

Ti-Pe 8.00 - 16.00

Tervetuloa!

Kahvitarjoilu

Parkanon Lähikatsastus Oy
Teollisuustie 31
39700 Parkano
puh. 03 448 0700, 040 582 7543

Tervetuloa Jouluisille ostoksille
uudistuneeseen myymälään

KMarket

MAURINTORI

Kihniöntie 12 39820 Kihniö puh. 03 4484232

sari.likolammi@k-market.com

Metsänomistajat
KIHNIÖ-PARKANO

Keskuskatu 5, 39700 Parkano
www.mhy.fi/kihnioparkano

Ylä-Satakunta

*Nurkkakuntaisuutta
jo vuodesta 1933.*

Kujalan Tila KIHNIÖ

Traktori- ja kaivurityöt Esko puh. 040 544 4720
Ratsastustunnit ja heppakerho Minna puh. 040 526 5328
www.kujalantila.com

Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta!

Tilausajot Koivukoskelta 17:50 p. autolla
0400-710864 koivukoski.liikenne@gmail.com

*Hyvää joulua ja
onnellista uutta
vuotta 2019!*

 IKITAITO OY

*Rauhallista Vapahtajan syntymäjuhlaa
ja siunattua vuotta 2019!*

Kihniön vapaaseurakunta

www.kihnionvapaaseurakunta.net

Joulurauhaa

ja

Siunattua Uutta Vuotta 2019

Kihniön helluntaiseurakunta

HYUNDAI

- ☐ MYYNTI
- ☐ VARAOSAT
- ☐ HUOLTO

**AUTOMYYNTI
R. LAIHONEN OY**

Teollisuustie 29
39700 Parkano puh. (03) 448 1377

Chez S'Elina

toivottaa

*Rauhallista Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta 2019!*

Elina Seilo
elina@seilo.fi

Aureentie 180 Parkano
Puh. 0400 783 137

www.chelina.fi

Hyvää Jouluaikaa

Aurinkopalvelut Margit Hellgrén Oy

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!
www.syvilla.fi

*Jouhuiloa
ja siunausta
vuodelle 2019*

*Parkanon
seurakunta*

PARKANONTIE 51

Studio Royal

045 2733300

**Aidosti parkanolainen
ruokakauppa!**

Parkanon Listatehdas Oy

Teollisuustie 11 , 39700 Parkano
etunimi.sukunimi@parkanonlista.fi
www.parkanonlista.fi

Hyvää joulua ja Onnellista
Uutta Vuotta asiakkaillemme!

*Kauneus- ja
jalkahoitola*

RIITTA KESKINEN

PARTURI-KAMPAAMO

Tipi-Tii

Petäjä-opisto toivottaa

*RAUHALLISTA JOULUA
JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA
2019*

Löydät kevään uudet kurssimme
Ylä-Satakunta-lehdessä pe 28.12.
ja netistä jo ennen Joulua.

HINAUSPALVELU
P. SYVÄNEN
PARKANO

(03) 448 2726
0400 232 270

PÄIVYSTYS 24 h

VUODESTA 1969

Heittolan Monitoimi Oy

PARKANO-SEURAN LAHJAVIHJEET:

Parkanon ja Kihniön joulu 2018 -kotiseutulehti
Parkanon seurakunnan kirkonkellojen sanomaa -CD

Kirjat:

1. Semmoista se oli ennen - Parkanolaisia elämäntarinoita.
2. Parkanon Parooni.
3. Sanontakilpailun voittoteksti T-paitoja.

Saatavilla Parkanon kirjastosta, Parkanopirtiltä,
urheilutalon kädentaidon messuilta, seurakuntatalon
joulu myyjäisistä, Raamikko, ja www.parkanoseura.fi

PARKANON ISÄNNÖINTI

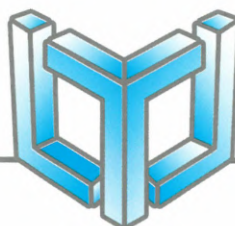
Isännöinti

parkanon.isannointi@ippnet.fi

Käyntiosoite:
Keskuskatu 4, huon. 2,
39700 Parkano
0400 457 524, 03 448 4579

LAURINAHO YHTIÖT

Laurinaho-Yhtiöt Oy
Teollisuustie 14
39700 Parkano

050 65 102 Aimo
050 345 1287 Tommi
www.laurinaho.fi
posti@laurinaho.fi

*Kiitos asiakkaillemme kuluneesta vuodesta!
Hyvää joulua ja onnellista
uutta vuotta 2019!*

LEPPÄKOSKEN SÄHKÖ
KONSERNI

www.leppakoski.fi
puh. 03 4503 400

Kehystämö - Galleria

Raamikko

Tervetuloa

Parkanontie 41 Parkano p. 03 448 2749, 040 865 0125
www.raamikko.fi avoinna ma-pe 9.00-17.00 la 9.00-13.00

Parkanontie 53
39700 Parkano
P. 040 662 0257

www.silverhyena.com
www.facebook.com/silverhyena

Rakennustarvike Seppälä Oy

Puh 03 448 1373 GSM 040 540 8582, 050 592 7595

RAKENNUS- ja SAHAUSPALVELU

J. PIHLAJAMÄKI

puh: 0500130641

Koulutettu trimmaaja

Camilla Tuovinen

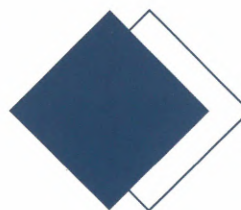
Trimmauspalvelu Katiini

Vaasantie 1541, Parkano

Puh. 040 755 0287

- turkin leikkausta ja trimmausta
- turkin selvitystä • harjausta
- kylpyä • kynsien leikkuuta
- silmien/korvien putsausta
- anaalien tyhjennystä

www.katiini.fi

**TALOSUUNNITTELU
P. VIITASALO**

www.talosuunnitteluviiitasalo.fi

Kuntosali Pestis

Eija Suvio 050 0598594

Jukka Suvio 050 3405594

Parkanontie 45, 39700 Parkano

www.kunto-aura.fi - www.pestis.fi

TOIVOTAMME
RAUHALLISTA JOULUA
JA MENESTYKSEKÄSTÄ
VUOTTA 2019!

omasp
Lähellä ja läsnä

Oma Säästöpankki

Parkanontie 45, 39700 Parkano

Kihniöntie 16, 39820 Kihniö

www.omasp.fi

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNEA VUODELLE 2019

*Supersteel Oy toivottaa kaikille lukijoille
Rauhallista Joulua ja Menestystä vuodelle 2019!*

Toivottaa Raukaisaa Joulun aikaa

www.fennosteel.com

*Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta 2019
toivottavat myös seuraavat lehtemme tukijat*

Parturi-kampaamo SIRU, om. Elisa Kivineva
Kihniöntie 70, 39820 KIHNIÖ
03-448 4435

M-Market Kihniö
Kihniöntie 51, 39820 Kihniö
050 564 6404

SIROLA CENTER Ky
Kihniöntie 20, 39820 KIHNIÖ
03-448 4493
www.facebook.com/sirolacenter/

T.J. PUSA
Saarijärventie 11, 39820 Kihniö
040 546 2490

Puumila
Kuruntie 1-3, 39820 KIHNIÖ
045 660 3790
www.puumila.fi

Mattopesula SIMONEN Ay
Järvisuomentie 80/2, 39810
LINNANKYLÄ
03-4424 170 ja 040 533 7141

KauneusPulssi
Parkanontie 41, 39700 Parkano
Prunnintie 6, 39820 Kihniö
040 5840 856

TAKSI Tiina Jokioja
0400 627988
myös INVA-kuljetukset

Marttila Tours Ky
TAKSI Kihniö
0500 323222

TAKSI Erkki Virnala
0400 331950

TAKSI Kivineva-yhtiöt oy
Antti-Jussi 044 0238 900
Arja 044 0238 902
myös INVA-kuljetukset

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta
Parkanon ja Kihniön joulun sukijoille.*

Parkanon kaupunki

Kihniön kunta toivottaa

**RAUHALLISTA
JOULUA**

JA MENESTYKSEKÄSTÄ
UUTTA VUOTTA